

Haxhah Liza Abdullah
(Angela Milo)

KUR'ANI NË JETËN E PËRDITSHME

**HAXHAH LIZA ABDULLAH
(ANGELA MILO)**

KUR'ANI NË JETËN E PËRDITSHME

Skënderaj
2009/1430 h.

Titulli në origjinal:

“The Qur’an in Our Everyday Life”

Angela Milo (Hajjah Liza Abdullah)

© 4000 Shah Alam, Selangor Darul Ehsan, Malaysia 2000

Përktheu dhe përshtati nga anglishtja:

Mr. Fehim DRAGUSHA

Redaktor gjuhësor:

Ermal Bega

Redaktor fetar:

Mr. Ajni Sinani

Korrektor:

Mr. Fehim Dragusha

Redaktor teknik/Dizajner:

Osman D. GASHI

Adresa:

Rr. 28 nëntori, p.n., Skënderaj, Republika e Kosovës

**Qendra për Aftësimin Profesional “INVESTIMI NË TË
ARDHMEN (INTA)”**

© Të gjitha të drejtat e rezervuara janë për botuesin Qendra për Aftësimin Profesional
“INVESTIMI NË TË ARDHMEN (INTA)”

Haxhah Liza ABDULLAH
(Angela MILO)

**KUR'ANI NË JETËN
E PËRDITSHME**

Përktheu dhe përshtati
nga anglishtja:
Mr. Fehim Xhafer Dragusha

Skënderaj
2009 / 1430 h.

*Përkthimi i këtij libri i kushtohet shpirtit
të hoxhës, atdhetarit, dëshmorit kosovar
Bajrush Ramush Dragusha, i cili
u largua nga familja jonë në fillim
të shekullit XX*

Në shenjë respekti nga përkthyesi.

PËRMBAJTJA

Përmbajtja	7
Abstract	11
Rezyme.....	12
Parathënie me rastin e botimit në gjuhën shqipe.....	13
Fjala e autores	15
Hyrje	17
Zbatimi i Kur'anit jashtë shtëpisë	21
Përshëndetja	23
Të shoqëruarit.....	24
Besnikëria dhe drejtësia	25
Miqësia.....	27
Rregullat mbi veshjen islame.....	30
Mirësia	32
Etika e ndërveprimeve.....	35
Pasuria.....	40
Të folurit.....	43
Fuqia e fjalëve.....	46
Premtimet.....	48
Gënjeshtra.....	50
Djalli	52
Bixhozi dhe pijet alkoolike.....	56
Higjiena vetjake	58
Rregullat ushqimore	60
Namazi	63
Lëmosha (Sadakaja).....	67
Shëndeti	70
Familja.....	74
Përgjegjësia individuale.....	81

Frika	84
Vuajtja dhe lumturia	86
Durimi (Sabri)	92
Vdekja.....	95
Përfundimi.....	99
Punimet dhe hulumtimet e autores	103
Bibliografia.....	107
Rreth autores.....	107
Dy fjalë për botuesin.....	109

*Vërtet, Ne e kemi bërë
Kur'anin të lehtë për t'u kujt-
tuar dhe kujtuar, prandaj, a ka
ndonjë që të marrë këshillë?!*

(El- Kâmer: 17)

ABSTRACT

Good or bad? Right or wrong? Should I or shouldn't I? These questions baffle the Human Beings as he tries to live a godly life. The answers lie in the Qur'an, a Book that embraces every aspect of daily living. It balances the spiritual and materialistic side of Mankind and shows how both entities can co-exist. How then does one live according to the teachings of the Qur'an?

Liza Abdullah searched the Scripture and has arrived at the simple steps through which one can walk closer to God. She singles out verses which relate to issues close to the heart: loyalty versus justice, family and friends, speaking out for truth, business ethics, charity and prayer, happiness and suffering, individual responsibility, and submission to God.

On a more personal level the Qur'an also has instruction on how one should dress and maintain physical hygiene.

Ultimately, the decision to live according to the teaching of the Qur'an lies with the individual. But good things come to those who choose to place their hands in God and trust His guidance. And the best thing is that God does not ask for the impossible, as this book shows.

REZYME

E mirë apo e keqe? E drejtë apo e gabuar? Ta kryej apo jo? Këto pyetje e hutojnë njeriun, në përpjekjen e tij për të çuar një jetë të përzotshme. Përgjigjet ndodhen në Kur'an, librin që përfshin çdo aspekt të jetës së përditshme. Ai barazpeshon anën shpirtërore e materiale të njerëzimit, duke treguar mënyrën se si ato mund të bashkekzistojnë. Si jetohet, atëherë, sipas mësimave të Kur'anit?

Liza Abdullah e hulumtoi Librin e Shenjtë, Kur'anin dhe arriti tek hapat e thjeshtë që mund të na shpiejnë më pranë Zotit. Ajo ka veçuar ajete të cilat lidhen me çështje që i kemi më për zemër, si: besnikëria karshi drejtësisë, familja dhe miqtë, thënia e së vërtetës, etika e ndërveprimeve ekonomike, bamirësia dhe lutja, lumturia e vuajtja, përgjegjësia vetjake dhe nënshtrimi para Zotit.

Në një nivel edhe më personal, Kur'ani përmban këshilla mbi estetikën e veshjes dhe mirëmbajtjen e higjienës.

Përfundimisht, vendimi për të jetuar sipas mësimave të Kur'anit qëndron tek individi. Por mirësitë u vijnë atyre që zgjedhin t'i dorëzohen Zotit dhe t'i besojnë udhërrëfimit të Tij. E më e mira është se Zoti nuk kërkon të pamundurën, siç e tregon qartë edhe ky libër.

PARATHËNIE ME RASTIN E BOTIMIT NË GJUHËN SHQIPE

Falënderimet dhe lëvdatat e shumta i takojnë vetëm Krijuesit, Sunduesit të Gjithësisë, ndërsa përshëndetjet më të sinqerta i përkasin të dërguarit të fundit, Muhamedit [alejhisselam]¹, shokëve të tij dhe mbarë pasuesve, gjer në Ditën e Llogarisë.

Lexues i nderuar!

Libri 'Kur'ani në Jetën e Përditshme' është një vepër mjaft e çmuar e autores Haxha Liza Abdullah, e cila gjatë punës për hartimin e saj është munduar të sjellë tema të ndryshme të përditshmërisë sonë, duke i argumentuar me ajete kur'anore. Veç kësaj, autorja është orvatur që temat t'i ilustrojë edhe me shembuj praktik, që lexuesi të mund ta jetojë temën dhe ta ndiejë rëndësinë e saj në jetën e përditshme. Libri synon përmirësimin e individit dhe shoqërisë, duke i dhuruar një imazh më të mirë nga ajo që gëzonin dikur. Vepra është një punë e çmuar, e cila në çastin më të duhur sheh dritën me sy, ndërkohë që rininë islame në mbarë globin e ka kapluar injoranca dhe më tutje kjo injorancë është ujitur me vite, duke i ushqyer muslimanët me libra e lexime boshe, që si burim kishin mendjen e devijuar. Si rezultat i tërë kësaj, autorja ka ardhur me një grup temash me përmbajtje të thukët, ndaj dhe kemi bindjen se lexuesi do të ketë rastin që, brenda një kohe të shkurtër, ta kuptojë rëndësinë e jetës së tij si mëkëmbës i Zotit në tokë dhe si qenie me mision të posaçëm.

Vlen të përmendet se në këtë libër nuk është cituar asnjë hadith (thënie) i të Dërguarit [alejhisselam]. Vetë fakti se autorja

¹ *Alejhi selam* do të thotë: *Paqja e Zotit qoftë mbi të*. Përdoret sa herë që përmenden me gojë apo me shkrim të dërguarit e Allahut Fuqiplotë. (shën. i përk.)

ka kohë që merret me punime të fushës së *tefsir*-it (ekzegjezës) tematik(e) shpjegon sjelljen e argumenteve kur'anore që kanë të bëjnë me temat përkatëse, pa e cekur fare shkencën e hadithit. Kam bindjen se në të ardhmen, autorja do të na lejojë t'i shtojmë çdo teme edhe nga një hadith, çka do të ishte në favor të lexuesit.

Lexuesi do të ketë rastin që gjatë leximit të këtij libri, të njihet me aspektet praktike të jetës dhe mënyrën e të zbatuarit të Kur'anit gjatë 24-orëshit, duke filluar nga dalja prej shtëpisë, mirësjellja, përshëndetja, përgjegjësia, mënyra e veshjes, pastërtia, të biseduarit, fjalori, morali, etika e ndërveprimeve, pasuria, premtimet, gënjeshtra, shejtani, bixhozi dhe pijet alkoolike, higjiena, rregullat ushqimore, namazi, lëmosha, shëndeti, familja, frika, vuajtja dhe lumturia, durimi (sabri) e më në fund vdekja. Pra, secili nga ne, herët apo vonë, do të ndeshet me temat e sipërshënuara, prandaj është koha për t'u parapërgatitur, në mënyrë që kur të sprovohe mi me to, të jemi të gatshëm që t'i kalojmë me sukses, gjithnjë duke u mbështetur në dritën e Kur'anit.

Të dashur lexues, ky libër është qëndisur ashtu si duhet dhe, si i tillë, do të ketë efektin e tij duke ngjallur sadopak besimin e individit dhe shoqërisë në një anë, dhe duke përmirësuar moralin dhe ndërgjegjen e tyre në anën tjetër.

Lusim Allahun e Madhërishëm, që autoren e librit dhe të gjithë ata që punuan në botimin e tij t'i shpërblejë me të mirat e kësaj bote dhe asaj që vjen. Këtu do të falënderoja zotërinjtë Ejup Ramadani, znj. Jeta Islami dhe Rahmah Ramli Dragusha, të cilët më përkrahën në çdo moment dhe më ndihmuan deri në realizimin e versionit përfundimtar të librit në shqip, për çka u jam mirënjohes nga zemra.

Mr. Fehim Dragusha

FJALA E AUTORES

Në forumin e organizuar nga Shoqata Islame isha e ftuar që të flisja mbi temën “*Unë dhe Islami*”. Një zotëri parashtroi pyetjen: Si ta zbatojmë Kur’anin në jetën e përditshme apo si ta jetojmë jetën sipas mësimëve kur’anore? Koha për t’iu përgjigjur pyetjes së shtruar ishte shumë e shkurtër; pyetja ishte vërtet tërheqëse, ndaj s’e kisha të lehtë që t’i përgjigjesha aty për aty, për shkak të kohës shumë të shkurtër në dispozicion.

Në kohën kur prezantova temën në fjalë, zotëroja diplomën nga Universiteti Islam Ndërkombëtar i Malajzisë (IIUM) në degën e Shkencave Islame, ku edhe vazhdoja mësimdhënien, ndaj vendosa të shkruaj një punim, përmes të cilit do mund t’iu përgjigjesha më mirë pyetjes së lartpërmendur.

Ndihem shumë e gëzuar që propozimi im për të shkruar mbi këtë çështje u pranua me gatishmëri, prandaj jam orvatur që, me mundin tim, të jap përgjigje mbi mësimet kur’anore.

Haxhah Liza Abdullah (Angela Milo)
Ramazan 1418/ Dhjetor 1997,
Shah Alam - Malajzi

ME EMRIN E ALLAHUT, MËSHIRUESIT, MËSHIRËBËRËSIT

HYRJE

SI ËSHTË E MUNDUR që ne si qenie njerëzore ta dallojmë të drejtën nga e gabuara? Ku është udhëzimi? Allahu, nga mëshira e Tij na dhuroi Librin e Shenjtë. Një libër shumë i veçantë, i cili u flet mbarë qenieve njerëzore që jetojnë mbi tokë; gjuha e tij është universale sepse u drejtohet zemrave. Emri i tij është Kur'an. Në të mbizotëron drita e udhëzimi dhe vetëm kur ta studiojmë këtë libër të shenjtë, do të vërejmë se ai dallon nga librat e tjerë. Kur e themi këtë, kemi për qëllim Kur'anin, i cili përfshin shumë ngjarje nga e kaluara dhe e tashmja, duke qenë gjithashtu lajmërues dhe përgëzues për ato që do të ndodhin në të ardhmen.

Nuk ka aspak mundësi që një qenie njerëzore të sjellë një libër si Kur'ani, duke patur parasysh se mendja dhe logjika e kufizuar e njeriut nuk ka mundësi t'i përfshijë të gjitha aspektet e jetës. Ngjarjet e cekura në Kur'an lidhur me veprimet e shumta të njeriut, qofshin vepra apo fjalë, janë aq të freskëta - sikur të ishin shkruar dje; gjithashtu edhe ngjarjet e vjetra të cilat duken sikur të ishin regjistruar në kohën e krijimit të Ademit [alejhisselam], tregojnë se Kur'ani përfshin të kaluarën, të tashmen dhe të ardhmen.

Përvoja jonë nga jeta e përditshme, puna, profesioni e pozita... është e larmishme, në sajë të shumë faktorëve. Secilit njeri i janë dhënë njëzet e katër orë në ditë, prandaj çdonjëri prej nesh zotëron lirinë e zgjedhjes: të veprojë mirë apo keq, pavarësisht nga gjendja në të cilën ndodhemi.

Për t'i zbatuar mësimet kur'anore në jetën e përditshme nevojitet që, në fillim, të kuptohen disa gjëra tepër të rëndësishme

për të gjithë ne: kur e ka zanafillën krijimi ynë? Ne asokohe ishim të krijuar në formë shpirtërore. Më pas, të gjithëve na u kërkua që të dëshmojmë dhe ashtu vepruam; ja pra, kjo që edhe marrëveshja jonë:

“Është Ai që ju ka krijuar prej një njeriu të vetëm, që të jetoni dhe të preheni në tokë. Ne ua kemi shpjeguar qartë shpalljet Tona njerëzve që kuptojnë”.⁽²⁾

“Kur Zoti yt nxori nga kurrizi i bijve të Ademit pas-ardhësit e tyre dhe i bëri të dëshmojnë kundër vetes së tyre, u tha: “A nuk jam Unë Zoti juaj?” Ata u përgjigjën: “Po, dëshmojmë se Ti je.” Kështu bëri Ai, në mënyrë që ju (o njerëz) të mos thoni në Ditën e Kiametit: “Këtë nuk e kishim ditur.”⁽³⁾

Qëllimi ynë në këtë botë është që të përmbushim marrëveshjet. Pikërisht për këtë, shohim njerëz duke shikuar dhe hulumtuar gjëra të reja, duke vënë veten e tyre në telashe, asnjëherë të kënaqur me çfarë zotërojnë. Arsyeja e tërë kësaj është se ata, ne dhe mbarë njerëzimi mendojmë se gjërat materiale të kësaj bote do të na bëjnë më të lumtur. Me të arritur diçka të re, pra pas blerjes së saj, lumturia zgjat vetëm disa çaste, e pastaj orvatemë sërish që të blejmë diçka tjetër, më të madhe, më të mirë, më të bukur e kështu me radhë. Kërkimi ynë soset në çastin kur vërejmë se ajo që kërkojmë gjendet brenda nesh, ajo pra qenka marrëveshja jonë e lashtë dhe e vjetër; të vetëdijesohemi se Allahu ekziston dhe se vetëm Ai meriton të adhurohet e të falënderohet!

2 El-En'am (6), ajeti 98

3 El-Arafë (7), ajeti 172

“Allahu është Ai që ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe çdo gjë që gjendet midis tyre, për gjashtë ditë, pastaj është ngritur mbi Fron. Ju nuk keni as ndihmës, as ndërmjetësues tjetër përveç Atij. Vallë, a nuk po vini vesh?”⁽⁴⁾

“i Cili ka përsosur çdo gjë që ka krijuar. Ai e ka filluar krijimin e njeriut prej baltës. Pastaj bëri që pasardhësit e tij të krijohen prej një pike të lëngut të shpërfillur, së cilës pastaj i dha trajtë dhe i fryu shpirtin e krijuar prej Tij. Ai ju ka dhënë dëgjimin, shikimin dhe zemrën, por pak prej jush janë mirënjohës.”⁽⁵⁾

Në të vërtetë, nga kjo dituri themelore e ofruar nga vargjet kur'anore, arrijmë të kuptojmë se jemi krijuar me dy përbërës kryesorë: ana shpirtërore (shpirti) dhe ana materiale (trupi). Në momentin kur na ka zbritur Kur'ani, na është dhuruar gjithashtu edhe ekuilibri, përmes të cilit këta dy përbërës do të bashkëjetojnë paralelisht, në paqe dhe harmoni; si rrjedhojë, jeta e njeriut do të marrë drejtim edhe më të bukur. Si mund të arrijmë një jetë krejtësisht të barazpeshuar e të përsosur? A është kjo një ëndërr e perealizueshme apo utopi (fantazi)? Jo, kjo vërtetë përbën një realitet.

“Ne e kemi krijuar njeriun dhe, Ne e dimë ç'i pëshpërit atij shpirti i vet. Ne jemi më pranë tij se damari i qafës së vet.”⁽⁶⁾

Trupi dhe nefs, ku me nefs nënkuptojmë egon që urdhëron dhe nxit në vepra të këqija, ndërsa trupi vepron sipas tyre:

4 Es-Sexhde (32), ajeti 4

5 Es-Sexhde (32), ajeti 7-9

6 Kaf (50), ajeti 16

“Unë nuk e shfajësoj veten, sepse shpirti (i njeriut) është fort i prirur për të keqe, përveç atij që e mëshiron Zoti im. Me të vërtetë, Zoti im është Falës dhe Mëshirë-plotë”. (7)

Është vërtetuar se egoja është në gjendje ta nxisë njeriun në gjynahe dhe vepra të shëmtuara të djallit, me të cilën ai dëshiron të na nxisë që të ketë një zgjedhje. Zgjedhja daton qysh nga fillimi i krijimit të njeriut: mirë apo keq? Të veprojmë apo jo? Të flasim apo të heshtim? Emocionet, ndjenjat, shqetësimet, dashuria, egoja, arroganca, urrejtja - të gjitha këto cilësi luajnë rol drejt zgjedhjeve tona. Le të mësojmë se si ta zbatojmë Kur'anin në jetën tonë, apo - thënë më mirë - si ta jetojmë Kur'anin në jetën e përditshme. Pas gjithë kësaj, duhet ta dimë se çdo ditë përmbledh jetën tonë.

7 Jusuf (12), ajeti 53

I. ZBATIMI I KUR'ANIT⁸ JASHTË SHTËPISË

PO NISIM ME MËNGJESIN. Me dalje nga shtëpia nënkuptojmë kryerjen e punëve, pazarit apo obligimeve të tjera të jetës së përditshme. Shembulli më i bukur që do ta ilustronte këtë mund të jetë tregimi i As'hab el-Kehf (Banorët e Shpellës)⁽⁹⁾, të cilët i besuan Allahut dhe nga frika e mosbesimit u larguan nga vendlindja, duke e lutur Zotin e Madhërishëm për ndihmë, siç tregohet edhe në Kur'anin Famëlartë:

“Kur disa djelmosha u strehuan në shpellë dhe thanë: “O Zoti ynë, na jep mëshirë nga ana Jote dhe përgatitna për sjellje të drejtë!” ⁽¹⁰⁾

Këto fjalë janë shumë të thjeshta për t'u kuptuar; ato na japin mbështetje te Krijuesi i Gjithësisë. Banorët e shpellës qëndruan në gjumë të thellë afro 300 vjet; iknin me vrap nga njerëzit që Allahut i kishin bërë shok. Kërkuan nga i madhi Zot që t'i mëshironte e t'i udhëzonte në rrugën e drejtë, t'u rregullonte çështjet e tyre që kishin të bënin me besimin e pastër.

8 **Kur'ani** është Fjala e Zotit e transmetuar Profetit të fundit, Muhamed alejhi selam, me ndërmjetësinë e engjëllit Xhibril, me kuptim dhe me fjalë të përcaktuara mirë. Kjo Fjalë na është transmetuar nga persona të shumtë, qoftë gojarisht, qoftë dhe me shkrim (*teuâtur*), çka e bën atë autentik në mënyrë të padiskutueshme. Në këtë kuptim, Kur'ani konsiderohet fare i paimitueshëm, unik dhe i mbrojtur prej tjetërsimeve nga vetë Zoti. (*shën. i përk.*)

9 **Banorët e Shpellës** apo **As'hab el-Kehf** ishin disa djelmosha të rinj, me besim të fortë në Zotin Fuqiplotë. Ishin disa të rinj monoteistë, të arratisur nga qyteti i tyre, për t'i shpëtuar persekutimit të një tirani pagan, që donte t'i detyronte të hiqnin dorë nga besimi i tyre. Për të ruajtur pastërtinë e këtij besimi, ata u strehuan në një shpellë jashtë qytetit dhe iu dorëzuan mëshirës se Allahut. Qëndrimi i tyre në të kaloi në gjumë dhe periudha kohore e qëndrimit të tyre në shpellë, siç e përmend edhe ajeti kur'anor, ishte treqind e nëntë vjet, kur gjendja në qytet kishte ndryshuar: banorët e tij ishin bërë monoteistë dhe qyteti qeverisej nga një mbret i urtë e i devotshëm. Ringjalljen e tyre Allahu e bëri mrekulli për banorët e qytetit. (*shën. i përk.*)

10 El-Kehf (18), ajeti 10

Sot, në ditët tona, jemi të lirë të besojmë në Allahun e Plot-fuqishëm, së këndejmi nuk kemi as problemet me të cilat u ballafaquan banorët e shpellës, *as'hab el-kehf*.

Megjithatë, sapo dalim nga shtëpia takojmë njerëz të ndryshëm, e pikërisht për këtë jemi të detyruar që nga Sunduesi i kësaj Gjithësie të kërkojmë ndihmë, udhëzim e mëshirë, më shumë se kurrë më parë. Çdo mëngjes, para se të dal nga shtëpia, lexoj ajetin e lartpërmendur.

II. PËRSHËNDETJA

EDHE PËRSHËNDETJA NË KËTË rast ka të bëjë me zbatimin e mësimëve kur'anore në jetën tonë të përditshme, kështu që kur të takojmë dikë, e kemi për detyrë që ta përshëndesim në mënyrën më të mirë.

Allahu i Gjithmëshirshëm në Librin e Tij Famëlartë thotë:

“Kur ju përshëndet dikush me respekt, kthejani me një përshëndetje më të mirë ose në të njëjtën mënyrë! Pa dys-him, Allahu llogarit çdo gjë..”⁽¹¹⁾

Ky ajet kur'anor na bën të kuptojmë se Allahu llogarit për çdo gjë, pra edhe përshëndetja merret në shqyrtim. Ka të ngjarë që shumë jomuslimanë i përshëndesin muslimanët me përshëndetjen islame *Esselamu Alejkum* (Paqja qoftë mbi ju) dhe më bën të mërzitem pa masë kur shoh muslimanët duke mos e kthyer përshëndetjen.

Kur pata rastin t'i pyes për shkakun e sjelljes së tyre në lidhje me këtë problematikë, m'u përgjigjën duke thënë: “Kemi frikë se ata janë duke u tallur me ne.” Për ne nuk është me rëndësi që të merremi me atë se a janë duke u tallur apo janë të singertë në dhënien e selamit! Në fakt, ne s'mund të themi se kjo është e vërtetë, pasi nuk zotërojmë mundësinë e të lexuarit të qëltimeve të tyre; nuk jemi përgjegjës e as nuk kemi kompetencë mbi këtë çështje, ne kemi përgjegjësi për veprat dhe punët tona, pra kudoqoftë dhe sa herë që dikush na përshëndet, jemi të obliguar t'ia kthejmë selamin; kjo, sipas ajetit të lartpërmendur, i cili na mëson që nëse nuk e kthejmë përshëndetjen më të mirë, atëherë t'u kthejmë një përshëndetje të ngjashme me të tyren.

11 En-Nisa (4), ajeti 86

III. TË SHOQËRUARIT

DUKE LUNDRUAR ME ANIJEN e Kur'anit, arrijmë te porti i shoqërimit dhe ja, duke vizituar të afërmit, miqtë, shokët dhe pa u hedhur vështirim vizitave të shpeshta dhe në kohë të ndryshme, shohim se nuk jemi në gjendje të vërejmë sjelljet tona aq të këqija. Për këtë, Allahu i Plotfuqishëm na mëson:

“O besimtarë! Mos hyni në shtëpitë e huaja pa marrë leje e pa i përshëndetur banuesit e tyre. Kjo është më e mira për ju. Ndoshta do t’ia vini veshin! Nëse atje nuk gjeni askënd, mos hyni derisa t’ju lejohet e, në qoftë se ju thuhet “Kthehuni”, atëherë kthehuni! Kjo është më e mirë për ju. Allahu e di se çfarë bëni ju. Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në godinat e pabanuara, të cilat ju shërbejnë për diçka. Allahu e di ç’tregoni ju haptazi e çfarë fshihni”. (12)

Nga ky ajet mësojmë se gjithsesi jemi të obliguar të kërkojmë leje për të vizituar shtëpinë e dikujt dhe nuk duhet të hyjmë aty, vetëm nëse na lejohet një gjë e tillë. Me këtë tregohet respekti ndaj çështjeve private të të tjerëve.

Kam bindjen se gjithmonë para se të vizitojmë ndonjë të afërm apo këdo qoftë, mund t’u bëjmë një telefonatë e t’i informojmë për vizitën tonë. Me këtë mund të shohim nëse janë të zënë apo të lirë për të na pritur. Në këtë mënyrë, mund të mënjanojmë sjelljet e këqija, që mos t’i marrim njerëzit për së lehti. Sa më shumë që t’i njohim njerëzit, aq më shumë duhet të shtohet respekti ynë ndaj tyre, e nëse nuk na lejohet që të hyjmë në shtëpitë e tyre dhe urdhërohemi për t’u kthyer, atëherë duhet të kthehemi.

IV. BESNIKËRIA DHE DREJTËSIA

SHPESH DËGJOJMË NJERËZIT DUKE folur në favor të atij që e duan, edhe pse për personin në fjalë e dimë mirë se ka kryer vepra të këqija. Kjo quhet besnikëri. Kur bëjmë vepra të pahijshme, mendojmë se ai që e duam duhet të qëndrojë në krahun tonë, duke iu referuar kësaj si 'besnikëri'. Megjithatë, me këtë gjest e kemi shumë gabim. E vërteta është elementi më i rëndësishëm drejt qeverisjes së jetës sonë; nëse jemi në gjendje t'i përmbahemi drejtësisë, atëherë me këtë automatikisht kemi arritur që të jemi të fortë në të gjitha aspektet e jetës, njëherësh duhet shtuar se njerëzit që kryejnë gjëra të pahijshme dënohen sipas veprës së kryer. Allahu i Madhërishëm në lidhje me këtë thotë:

“O besimtarë! Bëhuni zbatues të palëkundur të drejtësisë, duke dëshmuar në emër të Allahut, qoftë edhe kundër jush ose kundër prindërve dhe të afërmeve tuaj. Qoftë i pasur ose i varfër ai (për të cilin dëshmoni), Allahu është për ata vlerësuesi më i drejtë. Dhe mos shkoni pas epsheve tuaja e të shtrembëroni drejtësinë! Nëse ju ngatërroni dëshminë ose i shmangeni asaj, vërtet që Allahu e di se çfarë bëni ju”.⁽¹³⁾

Kur të mbrojmë ndonjë person nga ndëshkimi mbi veprën dhe gabimin e bërë, ka të ngjarë të mos e dallojmë, mirëpo në këtë rast kemi bërë dy gabime.

Së pari: Nuk jemi përkrahës të së mirës.

Së dyti: Inkurajojmë keqbërësin që të bëjë vepra të këqija edhe më tej. Personi i cili është sjellë në mënyrë të padenjë mësohet që t'i shmanget dënimit, së këndejmi, ai vazhdon jetën e tij të mëparshme duke bërë gjynahe.

Natyrisht, kur kemi të bëjmë me njerëz të dashur, që janë përfshirë në vepra të këqija, është e vështirë që të dëshmohet sipas drejtësisë, mirëpo, në të njëjtën kohë, është shumë e lehtë që të ngrihemi dhe të jemi përkrahës të drejtësisë, t'i shman-gemi së ligës dhe keqbërësve. Ç'duhet vepruar më tutje? Këtu kemi përgjigjen:

“O besimtarë! Bëhuni të qëndrueshëm në urdhrat e Allahut dhe bëhuni dëshmues me drejtësi! Le të mos ju nxisë urrejtja ndaj njerëzve për të bërë padrejtësi. Bëhuni të drejtë, se kjo është më afër devotshmërisë dhe frikësojuni Allahut! Pa dyshim, Allahu është i Dijshëm për çdo gjë që punoni ju.”⁽¹⁴⁾

Asnjëherë nuk duhet harruar të dëshmohet e drejta, pavarësisht nëse keqbërësit kanë qenë të afërm apo të largët. Në mendjet dhe zemrat tona duhet që gjithmonë të jetë parësore e vërteta dhe drejtësia. Kjo është e vetmja rrugë për të qenë të devotshëm.

V. MIQËSIA

NË ITALI KEMI NJË thënie shumë të vjetër: “Më thuaj me kë rri, që të të them se kush je”.⁽¹⁵⁾

Në këtë thënie ka shumë urtësi. Shokët që zgjedhim në jetë, të tjerëve ua bëjnë me dije se ç’njerëz jemi. Ne dëgjojmë se filani ka qenë njeri shumë i mirë, mirëpo më vonë ka rënë në shoqëri të keqe. Sidoqoftë, e vërteta është se askush nuk na drejtohet me pistoletë që të na detyrojë ta kalojmë kohën me njerëz të këqij. Ne jemi ata që e zgjedhim këtë lloj shoqërie. Më poshtë kemi këshillën kur'anore, ku Allahu i Madhërishëm thotë:

“Dhe qëndro me ata që i luten Zotit të vet në mëngjes dhe mbrëmje, duke dëshiruar Fytyrën (kënaqësinë) e Tij dhe mos i shmang sytë nga ata (tek të tjerët), duke dëshiruar stolitë e shkëlqimin e kësaj jete. Mos dëgjo atë zemrën e të cilit ia kemi lënë mospërfillëse ndaj përmendjes Sonë e, që shkon pas dëshirave të veta, duke shkelur çdo kufi në veprimet e veta.”.⁽¹⁶⁾

“Atë Ditë keqbërësi do të hajë gishtat e duarve të veta, duke thënë: “Ah, sikur ta kisha marrë rrugën (e drejtë) me të Dërguarin! Ah, sikur të mos e kisha bërë filanin mik! Ai më ka larguar nga Këshilla (Kurani) që më kishte ardhur!” Në të vërtetë, djalli e braktis gjithmonë njeriun në çastin e nevojës”.⁽¹⁷⁾

15 Autorja e këtij libri është nga Italia. Edhe në gjuhën dhe traditën shqiptare kemi shembuj të shumtë, të ngjashëm me këtë që përmend autorja. Pra, kur dikush nga ne shoqërohet me njerëz të mirë, pa dyshim se ajo i sjell dobi dhe të mira individit, familjes, shoqërisë e më tutje, mirëpo si qëndron puna me personin i cili për shoqëri të tij ka zgjedhur njerëzit e humbur, që kanë humbur veten, e do të humbin edhe ata të cilët iu bashkangjiten? (*shën. përk.*)

16 El-Kehf (18), ajeti 28

17 El-Furkan (25), ajeti 27-29

Të gjithë ne takojmë njerëz, të cilët na gjykojnë duke u bazuar në veturat që ngasim, rrobat që veshim etj. E tërë kjo ndodh se ky lloj i njerëzve shikojnë në vezullimin e kësaj bote dhe në anën e jashtme. Si rrjedhim, jemi të porositur që të mos shoqërohemi me këtë grup njerëzish.

Nëse dëshirojmë të qëndrojmë me ta dhe të kërkojmë atë që ata kërkojnë, atëherë shumë shpejt detyrohemi të krijojmë shoqëri me ta dhe të ndjekim mënyrën e jetesës së tyre. Si rezultat i tërë kësaj, ne do të bëhemi robër të epsheve tona dhe me siguri një gjë e tillë nuk është e mirë! Le të mendojmë dhe të bëhemi sa më të kujdesshëm me shokët që zgjedhim; më në fund, ne nuk dëshirojmë të jemi nga mesi i atyre të cilët porositë e Allahut i kanë lënë anash e që të kërkojmë falje për gabimet e bëra, pra mos të humbim kohë se në fund do të bëhet shumë vonë. Njeriu ka vetëm një jetë për të punuar dhe vepruar. Në anën tjetër, sa më shumë që t'i kushtojmë rëndësi zgjedhjes së shokëve, aq më shumë duhet t'i rrisim raportet dhe miqësinë tonë.

Tash do të sjellim edhe një thënie të urtë italiane: “Kush ka gjetur një mik, ka gjetur një thesar”. Si rezultat i gjithë kësaj, ne duhet që gjithmonë të sillemi mirë me secilin; Kur’ani na mëson mënyrën se si të shoqërohemi, duke na porositur:

“Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.” ⁽¹⁸⁾

Mund të ndodhë që këto fjalë të duken si të pakuptimta, por kur ato janë të zbatueshme, marrin një kuptim dhe një perspektivë të re. Mënyra më e mirë dhe më e efektshme për ta kthyer

të keqen, shpaloset kur e kthejmë me të mirë, pra nëse dikush na bën keq, duhet që t'ia kthejmë me të mirë.

Të gjithë kemi nga një zemër. Sa njerëz janë të këqinj që t'i refuzojnë të mirat? Shumë pak. Në momentin kur do të zbatojmë këtë porosi dhe këshillë të bukur kur'anore, jeta jonë do të pasurohet edhe më shumë.

VI. RREGULLAT E VESHJES ISLAME

TRE FAKTORË KRYESORË LUAJNË rol shumë të rëndësishëm në imponimin e rrobave që veshim: moti, kultura dhe moda. Ndërrimi i rrobave bëhet në raport me ndryshimin e kohës gjatë vitit. Në disa vende ku temperaturat janë të buta, vërejmë se kultura luan rol të rëndësishëm, kurse në disa të tjera, moda më e fundit është e çmendur dhe pasohet në mënyrë të shfrenuar pavarërisht nga fakti nëse dukemi mirë apo jo.

Disa njerëz i kushtojnë rëndësi shumë të madhe veshjes, deri në atë shkallë saqë për këtë ekziston një thënie e vjetër: “Toga nuk të bën prift”. Kjo vlen që ne të marrim mësim dhe në të njëjtën kohë na e tërheq vërejtjen që të mos t’i gjykojmë njerëzit nga pamja e jashtme apo veshja. Ndoshta lexuesi do të pyesë për ndonjë rregull të veshjes sipas bazave të shëndosha të Kur’anit?

Allahu i Madhërishëm thotë:

“Thuaju besimtareve që të ulin shikimet e tyre (nga e ndaluara), ta ruajnë nderin e tyre (nga marrëdhëniet e jashtëligjshme) dhe të mos i shfaqin stolitë e tyre, përveç atyre që janë të dukshme. Le t’i mbulojnë kraharoret me mbulesat e tyre (të kokës) dhe të mos ua shfaqin stolitë e tyre, përveçse bashkëshortëve të tyre ose baballarëve të tyre, ose vjehërrve të tyre, ose bijve të tyre, ose djemve të bashkëshortëve të tyre, ose vëllezërve apo djemve të vëllezërve të tyre, ose djemve të motrave a grave të tyre, ose atyre që i kanë nën zotërim (si skllave), ose shërbëtorëve që nuk kanë epsh ndaj femrave apo fëmijëve që nuk i dinë ngacmimet e femrave. Dhe të mos i rrahin këmbët (për tokë), në mënyrë që të mos duken stolitë e tyre të fshehta. Të gjithë ju, o besimtarë, kthehuni tek Allahu të penduar, që të arrini shpëtimin!”.⁽¹⁹⁾

Edhe në ajetin vijues Allahu xh.sh. thotë:

“O Profet, thuaju grave dhe vajzave të tua, si dhe grave të besimtarëve, që të lëshojnë mbulesën e tyre (të kokës) përreth trupit. Kjo është mënyra më e përshtatshme që ato të njihen e të mos ngacmohen nga të tjerët. Me të vërtetë, Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë.” ⁽²⁰⁾

Kërkohet nga ne (femrat) që të dalim nga shtëpia, t'i mbulojmë kraharorët me shami (mantel që e mbulon trupin në tërësi apo një mbulesë e cila mund të mbulojë kokën, qafën dhe kraharorin). Kur flasim për zbatimin e Kur'anit në kohën që po jetojmë, atëherë si qëndrojmë ne? Ne duhet të veshim rroba të gjera (jo të ngushta), në mënyrë që mos të ekspozojmë trupat tanë.

Doemos duhet ta kemi parasysh se kur të dalim në qytet, me vete të bartim përgjegjësinë e fesë, vendit dhe racës sonë, pavarësisht nëse jemi të ndërgjegjshëm për këtë gjë apo jo. Në shikim të parë, njerëzit do të na gjykojnë sipas asaj që veshim, dhe më vonë sipas sjelljeve dhe veprimeve tona. Allahu i Plotfuqishëm në Kur'anin e Tij Famëlartë thotë:

“O bijtë e Ademit, Ne ju dërguam rroba që të mbuloni vendet e turpshme, si edhe për zbukurim; por, petku i devotshmërisë është më i miri. Këto janë disa shenja të Allahut, që ju të merrni këshillë..” ⁽²¹⁾

Është jashtëzakonisht e rëndësishme që të vishemi me rrobat dhe petkun e devotshmërisë. Ne si muslimanë, sapo dalim përjashta bartim edhe flamurin e Islamit, dhe si rrjedhim duhet të jemi patjetër të devotshëm gjatë tërë kohës, që kur të na shohin të tjerët, të dëshirojnë që të bëhen si ne dhe të pasojnë veprat e moralin tonë. Çfarë kuptojmë me nocionin mirësi?

20 El-Ahzab (33), ajeti 59

21 El-Araf (7), ajeti 26

VII. MIRËSIA

ALLAHU I PLOTFUQISHËM, NË Kur'anin e Tij Famëlartë thotë: “Mirësia nuk është të kthyerit e fytyrës suaj nga lindja dhe perëndimi, por mirësia është (cilësi) e atij që beson Allahun, Ditën e Fundit, engjëjt, Librin dhe profetët; e atij që me vullnet jep nga pasuria e vet për të afërmit, jetimët, të varfrit, udhëtarët e mbetur rrugës, lypësit dhe për lirimin e të robëruarve; e atij që fal namazin dhe e jep zeqatin; dhe e atyre që i plotësojnë premtimet, kur marrin përsipër diçka; e atyre që durojnë në kohë skamjeje, sëmundjeje dhe lufte. Këta janë besimtarët e vërtetë dhe këta janë ata që e kanë frikë Allahun.”⁽²²⁾

Kjo është veshja më e bukur që duhet të veshim ne muslimanët.

Fjala ‘mirësi’ është sqaruar sipas gjykimit të Zotit mbi atë që është e drejtë dhe e vërtetë, si rrjedhim edhe formula dhe sqarimi i saj është i plotë siç vijon:

Të besojmë në Allahun e Gjithmëshirshëm. Ky është vetëm fillimi i besimit, fillimi i jetës. Ata që s’i shohin shenjat dhe mrekullitë e Zotit dhe nuk besojnë në Të janë persona të verbër në zemër dhe shpirt.

Besimi në Ditën e Fundit. Të besuarit në ditën e llogarisë bën që të mos e kalojmë këtë jetë duke u kapur pas ekzistencës së botës, pasi ajo në tërësi është materiale dhe e përkohshme.

Të besuarit në engjëjt. Besimi në ekzistimin e melaikeve (engjëjve) na bën të vetëdijshëm mbi botën e padukshme, e cila është e vërtetë ashtu si gjithçka që shohim përreth nesh.

Besimi në Librat e Allahut. Prej këtyre, Kur'ani është një udhëzim hyjnor si dhe një dhuratë nga Allahu i Madhërishëm.

Të besuarit në të dërguarit e Allahut. Çdo pejgamber ka sjellë ndryshime të cilat në tërësi ishin për të mirën e njerëzimit.

Të shpenzojmë nga pasuria që zotërojmë si për prindërit, të afërmit, jetimët, të skamurit, udhëtarët e nevojtarët. Thënë shkurt, duhet të kujdesemi për çdokënd që ka nevojë për ndihmë. Shoqëria e plotë dhe e mrekullueshme është ajo e cila për hir të Allahut zgjeron kufijtë e saj duke u ndihmuar të tjerëve.

Të falurit. Allahu i Madhërishëm është gjithherë me ne dhe megjithatë ka porositur që të falemi vetëm pesë herë në ditë. Duke qenë të përhershëm e konstant në namaz, na bën që ta përkujtomë Krijuesin tonë përhërë.

Ta japim zekatin. Përdorimi i fjalës zekat së bashku me një numër të madh kuptimesh, të nxjerra nga rrënja e foljes zeka', që do të thotë 'të pastrosh', pra kur ta nxjerrim zekatin nga pasuria jonë, ne kemi bërë pastrimin e pasurisë me dhënien e një shume të vogël. Termi zekat do të thotë dëlirje. Së këndejmi, ne duhet të japim lëmoshë kur të shohim njerëz nevojtarë, ndërsa zekati është pjesë e të ardhurave tona, si një detyrë e drejtë. Me këtë detyrë dhe obligim fetar, ne pastrojmë veten, e një pjesë të të ardhurave tona ua kemi borxh të skamurve.

Të zbatojmë premtimet. Sa herë që japim ndonjë premtim, i vogël apo i madh qoftë, duhet ta përmbushim. Kur të veprojmë në këtë mënyrë, njerëzit do të na besojnë dhe do ta ngulisin se kur të themi diçka, jemi serioz dhe një gjë e tillë do të realizohet.

Të jemi durimtarë. Kjo hyn te gjërat që më e lehtë është të thuhet sesa të praktikohen. Mjerisht, si pasojë e mungesës së kësaj cilësie, shohim se shumë gjëra të këqija ndodhin në këtë glob.

Siç e vërejmë, të veshurit me petkun e devotshmërisë përfshin edhe veprat të cilat burojnë nga vetëdijësimi mbi ekzistimin e Allahut dhe të qenurit e Tij Krijuesi. Duke veshur rroba të tilla, secili do na respektojë dhe do të shprehë dëshirën që të bëhet si ne. Ashtu si bimët që tërhiqen nga drita, edhe qeniet njerëzore i tërheq ajo që është e mirë dhe e dobishme.

VIII. ETIKA E NDËRVEPRIMEVE

PËR TË DREJTUAR NJË biznes nevojiten shumë faktorë, si: marketingu, mbajtja e llogarive, personeli, mendjemprehtësia e profesionit dhe shumë e shumë faktorë të tjerë. Mirëpo, fillimisht zgjedhja e biznesit, cilido qoftë ai, duhet të jetë e drejtë dhe në përputhje me mësimet dhe parimet islame.

Biznesi që ka të bëjë me kumar (bixhoz/lojëra fati) është kategorikisht kundër vlerave islame, ashtu siç e dimë mirë se bixhozi dhe llojet e tij janë shpikje dhe trillime të djallit. Veç kësaj, njerëzit që punojnë me fajde (kamatë) janë të ngjashëm me ata që janë prekur nga shejtani. Pra, edhe nëse zgjedhim çfarëdolloj biznesi, duhet të kemi parasysh se doemos duhet të hyjmë në fusha e lëmi që u sjellin dobi njerëzve dhe të mos i lëndojmë ata. Paraja duhet të fitohet në mënyrë të pastër, duke mos e toleruar në asnjë mënyrë përfshirjen tonë në korrupsion, i çfarëdo lloji qoftë ai.

I Lavdishmi thotë në ajetin vijues:

“Ata që marrin fajde, do të ringjallen (në Ditën e Gjy-kimit) si ai që djalli e ka çmendur me prekjen e vet, sepse ata thonë se tregtia është njëlloj si kamataria. Porse Allahu e ka lejuar tregtinë, kurse kamatarinë e ka ndaluar. Ai të cilit i vjen këshilla nga Zoti i tij dhe i shmanget kamatës, le ta mbajë atë që tashmë ka fituar dhe fati i tij është në duart e Allahut. Ndërsa ata që i kthehen kamatës sërish, do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.” ⁽²³⁾

Po ashtu, në ajetin e mëposhtëm, Allahu xh.sh. thotë:

“O besimtarë! Mos pranoni kamatë të shumëfishtë mbi kamatë! Kijeni frikë Allahun, që të shpëtoni”. ⁽²⁴⁾

Do të flas shkurtimisht mbi kamatën, apo siç e quajmë ne “paranë me fajde”. Sot kemi shumë mendime mbi këtë temë e kam bindjen se një mendim më shumë nuk do lëndojë askënd. Mendimi im është shumë i thjeshtë. Fjala kamatë apo fajde do të thotë interes, shtim, rritje. Disa thonë se kamata është interes vetëm atëherë kur të kalojë shumën e legalizuar, pra, nëse interesi qenka i madh, atëherë na qenka kamatë ose fajde.

Ajo që do kisha dashur të dija është: Në radhë të parë, kush e legalizoi kamatën? Pa dyshim se Zoti nuk e bëri këtë. Prandaj, pasi që tani e kemi të ditur se legalizimi i kamatës qenka bërë nga njeriu, atëherë nuk na intereson se sa është sasia e interesit, sepse faktori veprues këtu është njeriu. Çka ndodh me njeriun, kur përfshihet në mbledhjen e pasurisë përmes kamatës? Ai bëhet rob i parasë, sepse lakmia e nxit në veprat e tij. Është shumë e vështirë t’u ndihmojmë të tjerëve kur kemi marrë hua nga banka dhe kur të mendojmë se paratë që i kemi në bankë, përfundimisht do të na pasurojnë edhe më shumë. Mirëpo, a mund ta kalojmë jetën pa kamatë, kur të gjithë do të bëhemi të aftë për ta përdorur paranë për atë që është krijuar, si mjet; pra paraja qenka mjet, as më shumë e as më pak. Të merret kur e kërkon nevoja dhe të harrohet kur nuk kemi nevojë. Kjo është mënyra sesi ta lëvizim një tregti të mirë. Tregtia është e lejuar për ne, kurse kamata na është ndaluar. Kamata e shndërron njeriun në vegël të parasë. Si rrjedhim, mund të themi se dobhtë dhe vlerat janë shumë të rëndësishme në krijimin dhe themelimin e biznesit dhe pas kësaj, ato duhen zbatuar në të gjitha fushat e menaxhimit.

Sipërmarrësit mashtrues e trajtojnë stafin në mënyrë të padrejtë, tregtojnë me kamatë dhe korruptohen; të tillët janë njerëz që nuk i kuptojnë pasojat e sjelljes dhe moralit të tyre. Herët a vonë e vërteta do të dëgjohet dhe ata do ta humbin besimin e klientëve, stafit dhe partnerëve në biznes.

Allahu i Madhërishëm na porositi në Librin e Tij:

“O besimtarë! Shkruajeni huan që ia jepni njëri-tjetrit për një afat të caktuar. Le ta shënojë atë me drejtësi një shkruer ndërmjet jush; asnjë shkruer të mos ngurrojë që ta shënojë ashtu siç e ka mësuar Allahu. Ai le të shënojë, kurse borxhliu le të diktojë dhe le t’i frikësohet Allahut, Zotit të vet, duke mos lënë mangët asgjë nga borxhi! Në qoftë se borxhliu është mendjelehtë ose i mitur, ose i tillë që nuk është në gjendje të diktojë, atëherë le të diktojë saktësisht kujdestari i tij. Thirrni dy dëshmitarë prej njerëzve tuaj e, nëse nuk gjeni dy dëshmitarë burra, atëherë thirrni për dëshmitarë një burrë dhe dy gra, nga ata që i quani të përshtatshëm; në mënyrë që, nëse njëra grua harron, t’ia kujtojë tjetra. Dëshmitarët nuk duhet të kundërshtojnë kurdo që të thirren. Mos e lini pa e shënuar borxhin, qoftë i vogël apo i madh, duke shënuar edhe afatin e pagimit. Kjo mënyrë është më e drejtë para Allahut, më e saktë për dëshmi dhe më e përshtatshme për të mos dyshuar. Por, nëse është fjala për mallin që qarkullon nga dora në dorë, atëherë nuk do të keni gjynah nëse nuk e shënoni atë. Thirrni dëshmitarë edhe kur të lidhni kontrata për shitblerje dhe të mos dëmtohet as shkruesi, as dëshmitari. Nëse bëni të kundërtën, atëherë keni bërë gjynah, prandaj ruajuni Allahut! Allahu ju mëson ju; Allahu është i Dijshëm për çdo gjë. Nëse jeni në udhëtim e nuk gjeni shkruer, atëherë merrni peng. Dhe, nëse njëri

prej jush ka besim tek tjetri, atëherë borxhliu le ta kthejë atë që i është besuar dhe le t'i frikësohet Allahut, Zotit të vet. Mos e fshihni dëshminë, se, kush e fsheh atë, zemra e tij është gjynahqare. Allahu di çdo gjë që punoni ju.”⁽²⁵⁾

Këtu shohim rëndësinë e të shkruarit të ndonjë kontrate gjatë marrjes së huasë apo kur tregtojmë me njerëz si dhe nevojën e pranisë së dëshmitarëve në çastin e nënshkrimit të kontratës.

Është me rëndësi të ceket se gjatë shkrimit të kontratës duhet të kemi dy dëshmitarë; nëse atypari nuk gjenden dy burra të gatshëm, atëherë nevojiten një burrë e dy gra. Përse obligohemi të posedojmë dy gra në vend që të kemi një burrë e një grua? Kjo bëhet për 'ne' gratë, për arsye se familja është shumë me rëndësi e si rrjedhim, mund të anojmë në anën e saj, pra në anën e familjes.

Dikur, personalisht kisha rastin të dëshmoj një shembull të ngjashëm mu në familjen time; motra ime thoshte se ajo anon nga bashkëshorti i saj, ishte një çështje private. Ky ishte rasti që më bëri të kuptoj dhe ta shoh urtësinë e Kur'anit, apo thënë më mirë, ta shoh urtësinë e Allahut në vepra.

Allahu xh.sh. thotë:

“O besimtarë, mos e përvetësoni pasurinë e njëri-tjetrit në mënyrë të palejueshme, përveç rastit kur ajo është tregti me pëlqim të dyanshëm dhe mos e vritni veten (dhe njëri-tjetrin)! Vërtet, Allahu është i Mëshirshëm me ju.”⁽²⁶⁾⁽²⁷⁾

Po ashtu në ajetin vijues, Lavdiploti, thotë:

“Bëjeni drejt matjen dhe mos u bëni nga ata që hanë (në matje). Peshoni drejtësisht me peshore të saktë, mos ua pakësoni njerëzve gjërat e tyre, mos bëni ngatërresa në Tokë dhe frikësojuni Atij, që ju ka krijuar ju dhe brezat e mëparshëm!”⁽²⁷⁾

25 El-Bekare (2), ajetet 282-283

26 En-Nisa (4), ajeti 29

27 Esh-Shuara' (26), ajetet 181-184

“Ai e ka ngritur qiellin lart dhe ka vënë Balancën (për çdo gjë), që ju të mos e shkelni atë. Prandaj matni drejt e mos hani në peshë!”⁽²⁸⁾

Po ashtu i Gjithmëshirshmi në Librin e Tij famëlartë thotë:

“Mjerë për ata që hanë në peshë (dhe matje), që, kur masin për veten, e marrin masën të plotë, ndërsa, kur u masin të tjerëve me litër ose me kandar, ua pakësojnë”⁽²⁹⁾

Nga ajo që u cek më lart mbi çështjen e biznesit dhe etikën e tij, shohim se janë të përfshira të gjitha aspektet: vullneti i mirë, sinqeriteti në të gjitha kohërat, matja e gjërave me drejtësi, të punuarit pa mashtrime dhe të paturit frikë Allahun e Madhërishëm. Ai e di dhe shikon çdo gjë.

Nganjëherë e dimë se jemi në gjendje t'i shpëtojmë shikimit nëse veprojmë ndonjë vepër të keqe e të largohemi nga ato vepra të shëmtuara, mirëpo kur të mendojmë se Allahu është i pranishëm në të gjitha kohërat e në të gjitha çastet, e shohim se në realitet nuk mund t'i shmangemi kurrsesi pranisë së Tij. Ne nuk duhet të harrojmë assesë që Allahu i Plotfuqishëm vuri drejtësinë në çastin kur krijoi edhe qiellin.

28 Er-Rahman (55), ajeti 7-9

29 El-Mutaffifin (83), ajeti 1-3

IX. PASURIA

TË QENURIT I PASUR është ëndërr dhe dëshirë e shumë njerëzve. Ka persona që mendojnë se nëse ndonjëherë u jepet rasti të zotërojnë para të mjaftueshme, nuk do të kenë më probleme. E vërteta është se vetëm njerëzit që e çmojnë parane aq shumë mendojnë kështu. Kam bindjen se shumë më lehtë është ta kalojmë provimin e fatkeqësisë dhe mjerimit sesa provimin e zhvillimit dhe përparimit. Megjithatë, ka njerëz të cilët, kur sigurojnë prona të shumta, mendojnë se janë bërë zot në tokë. Kur’ani na e përshkruan shumë bukur tregimin e Karunit, kur tregon:

“Me të vërtetë, Karuni ka qenë nga populli i Musait, por i shtyppte ata. Ne i patëm dhënë atij aq thesare, saqë çelësat e tyre vështirë se do të mund t’i mbante një grup njerëzish të fuqishëm. Njerëzit e popullit të tij i thanë: “Mos u ngazëlle me pasurinë që ke, sepse Allahu nuk i do ata që ngazëllehen! Por përpiku me atë që të ka dhënë Allahu të fitosh jetën e botës së ardhshme, duke mos harruar pjesën tënde në këtë botë. Bëju mirë të tjerëve, ashtu si të ka bërë mirë ty Allahu. Mos kërko ngatërresa në Tokë, sepse Allahu nuk i do ngatërrestarët.” ⁽³⁰⁾

Karuni³¹ ishte shumë i pasur, kryelartë dhe arrogant. Ishte i porositur që pasurinë e tij ta përdorte për qëllime dhe arsye të mira. Mirëpo përgjigja e tij ishte ashtu siç na e përshkruan edhe Kur’ani Famëlartë:

30 El-Kasas (28), ajeti 76-77

31 **Karuni** ka qenë anëtar i fisit të Musait alejhi selam (ashtu si ai, ishte prej fisit të Levit). Ishte një burrë me bukuri dhe forcë të madhe. Teuratin e njihte thellësisht dhe ishte shumë i pasur. Të gjitha këto cilësi e kishin bërë mendjemadh. Për ta ndëshkuar për mendjemadhësinë e tij, Allahu i Madhëruar e bëri që ta gllabëronte toka. (*Shënim i përk*).

“Ai tha: “Kjo më është dhënë vetëm prej diturisë sime”. Vallë, a nuk e dinte ai, se Allahu kishte zhdukur para tij shumë brezni, që kishin qenë më të fuqishëm dhe që kishin grumbulluar më shumë pasuri se ai? Por keqbërësit nuk do të pyeten për gjynahet e tyre. Kur ai dilte para popullit të vet me stolitë e tij, ata që lakmonin jetën e kësaj bote thanë: “Ah! Sikur të na ishte dhënë edhe neve si Karunit! Vërtet që ai është njeri me fat” ⁽³²⁾

Arroganca e tij ishte e tillë sa ai besonte se zotëronte dije të veçantë, duke lënë ndërkaq në harresë diturinë më të vlefshme mbi të gjitha, njohjen e Zotit.

Kur shikonin Karunin, njerëzit dëshironin që të bëheshin si ai dhe të kishin fatin e tij. Ata nuk ishin fare në dijeni se Karuni kishte dështuar në provimin e mirëqenies dhe përparimit. Nga ky tregim kur'anor mësojmë se të qenurit i pasur është sprovë, në të cilën shumica nga ne mund të dështojmë.

Pra edhe njëherë ta shohim mëshirën e Allahut xh.sh. ku thotë:

“Sikur Allahu t'i shtonte mjetet e jetesës për robërit e Vet, ata do ta mbushnin Tokën me mbrapshti. Por Ai u jep me masë, sa dëshiron, sepse Ai i njeh dhe i sheh mirë robërit e Vet” ⁽³³⁾

Nga ky ajet mësojmë edhe arsyet përse disa prej nesh zotërojnë më pak pasuri e të tjerë më shumë. Gjëja më e mirë që duhet vepruar është që të falënderojmë Allahun për të mirat që na ka dhuruar, të kujdesemi për to dhe gjithashtu t'u ndihmojmë të varfërve.

32 El-Kasas (28), ajetet 78-79

33 Esh-Shura (42), ajeti 27

Allahu xh.sh thotë:

“Për natën që mbulon (me terr), për ditën që agon dhe për Atë që ka krijuar mashkullin dhe femrën! Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme. Sa për atë që jep (për hir të Allahut), ka frikë (nga Ai) dhe dëshmon për vërtetësinë e më të bukurës (besimit), Ne do t’ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit. Kurse atij që është koprrac, ndihet i vetëmjaf-tueshëm, dhe e quan gënjeshtër më të bukurën (besimin), Ne do t’ia lehtësojmë rrugën drejt dënimit, e, kur të hidhet (në zjarr), pasuria e tij nuk do t’i bëjë dobi. Neve na përket që t’ua tregojmë rrugën e drejtë.”⁽³⁴⁾

Pasurinë duhet ta vlerësojmë e ta përdorim në bilanc të mirë. Ngaqë dimë se ajo vjen nga Krijuesi i Gjithësisë, doemos duhet ta përdorim për vepra dhe qëllime të mira e njëherazi të jemi falënderues ndaj Allahut që na ka pasuruar. Pasi t’i kemi plotësuar këto kushte, do të kemi pasuar rrugën e drejtë. Mirëpo, nëse e grumbullojmë atë dhe nuk kujdesemi për të varfërit e nevojtarët, do kemi marrë rrugën e gabuar.

34 El-Lejl (92), ajeti 1-12

X. TË FOLURIT

NË BOTËN E SOTME, telekomunikimi është zhvilluar dhe përshpejtuar aq shumë, por shumë gjëra që fliten në realitet nuk janë aspak të vërteta. Shumë shpesh ndodh që derisa e vërteta të shpaloset, bëhet shumë vonë dhe dëmet e shkaktuara janë të mëdha e të paevitueshme. Është shumë me rëndësi që para se të flasim, të jemi të sigurt se ajo që do të themi të jetë e vërtetë dhe me këtë nuk mbartim ndonjë lloj trillimi apo gjëra të shpikura, siç ndodh me ca njerëz që për motive personale trillojnë tregime e shpifje të ndryshme. Veç kësaj, ndodh që të flasim pas shpinës së njerëzve, sepse nuk kemi guxim t'ua themi në sy çfarë na shqetëson. Nganjëherë edhe i tallim. E vërteta pikëlluese është se kur flasim për njerëzit, bëhemi shumë të pavetëdijshëm, duke mos i vërejtur dëmet që shkaktojmë. Nganjëherë bisedat na çojnë deri aty sa t'i lëndojmë njerëzit shumë keq. T'i hedhim një sy ajetit:

“O ju që keni besuar! Nëse ndonjë njeri i pandershëm ju sjell ndonjë lajm, sigurohuni mirë (në është i vërtetë), për të mos i bërë dëm ndokujt padashje, e të pendoheni pastaj për atë që keni bërë.” ⁽³⁵⁾

Ky ajet na mëson qartazi se kur të marrim ndonjë lajm, domos duhet të sigurohemi se lajmi apo informata e dhënë është e vërtetë, përndryshe mund të shkaktojmë dëme dhe vuajtje të mëdha. Është e rrugës që ta bëjmë shprehi rikonfirmimin dhe vërtetësinë e çdo gjëje që na është thënë dhe pasi të jetë konstatuar se ajo është e vërtetë, atëherë mund të flasim rreth asaj çështje, çfarëdo qoftë ajo. Mirëpo në rast se nuk jemi aq të

sigurtë rreth saj, është mirë që të heshtim e të mos flasim fare, për arsye se edhe duke pasur qëllime të mira e të pastra, ato mund të lëndojnë njerëzit e bile lëndimet që shkaktojmë nuk munden as të evitohen.

Allahu xh.sh. thotë:

“O ju që keni besuar! Asnjë burrë prej jush të mos tallet me burra të tjerë, se këta mund të jenë më të mirë se ai. Gjithashtu, asnjë grua të mos tallet me gra të tjera, se këto mund të jenë më të mira se ajo. Mos e nënçmoni dhe mos e qesëndisni njeritjetrin me nofka (të këqija)! Sa e shëmtuar është të thirrësh me emër të keq pas (pranimit të) besimit! Ata që nuk pendohen, janë vërtet keqbërës.” ⁽³⁶⁾

Kur tallemi me njerëz, përqeshim dikë apo i etiketojmë ata me ndonjë llagap të papëlqyer, të gjitha këto i marrim si të lehta. Duhet pasur parasysh se ka njerëz të cilët vërtetë janë sarkastikë dhe pa marrë parasysh se a janë në dijeni apo jo, ata me sarkazmën e tyre i lëndojnë njerëzit shumë thellë. Nga ajeti i lartshënuar shohim madhërinë e Krijuesit, që kujdeset për ne edhe në çështjet e imta të jetës sonë të përditshme.

Pavarësisht nga ajo nëse përqeshëm të tjerët apo qemë objekt i përqeshjes, në të dy rastet do të lëndohemi. Kur përqeshim njerëzit, kemi bërë gjynah dhe, herët a vonë, do të dënohemi për gjynahet e bëra. Ndërsa përsa i përket rastit të dytë, jemi ne ata që lëndohemi, për arsye se kur njeriu të merret si objekt talljeje dhe përqeshjeje, është vërtet një gjë e pakëndshme. Për pasojë, mund t’u shkaktojmë njerëzve vuajtje, ku si rrjedhim mund të shkohet deri aty sa njeriu t’i japë fund, që kurrë më të mos takohet me askënd. Kur’ani Famëlartë na e tërheq vërejtjen në lidhje me këto vese të shejtanit, në mënyrë që të jemi më të vetëdijshëm mbi atë që është e mirë dhe e keqe.

Allahu i Madhërishëm në Kur'anin Famëlartë thotë:

“O ju që keni besuar! Mënjanoni shumë dyshime, se, vërtet, disa dyshime janë gjynah. Mos e spiunoni dhe mos e përgojoni njëri-tjetrin! Mos vallë dëshiron ndokush prej jush të hajë mishin e vëllait të vet të vdekur?! Sigurisht që ju do ta urrenit këtë! Kijeni frikë Allahun! Me të vërtetë, Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.” ⁽³⁷⁾

Nganjëherë kur bëhem dyshuese, e ndiej sikur shejtani është afër meje. Do të thosha se përgjimi është edhe më i keq, për arsye se kur dikush përgjon dikë është mendim shumë i keq, të cilin e pasojnë veprat e këqija, kështu që përfundojmë së foluri pas shpinës së njerëzve, ndërsa ata nuk janë në gjendje të mbrohen. Ne gjithsesi duhet t'u shmangemi sjelljeve të tilla. Ju lutem, kushtojini vëmendje këtyre ajeteve, pasi të gjitha u janë drejtuar besimtarëve, me thirrjen: “O ju që keni besuar!” Këto janë disa veçori që duhen mënjanuar me përqafimin e fesë islame. Si mund të themi që besojmë në Zotin e përsëri vazhdojmë të sillemi sikur s'ka Zot? Të përgojmë të tjerët pa vërtetuar nëse ajo që themi është e vërtetë apo jo. Po ashtu, kur dyshojmë në diçka apo flasim keq për të tjerët, përqeshim, merremi me fjalë të ndyta, i etiketojmë njerëzit me llagape e nofka të papëlqyera, të gjitha këto i ngjasojnë ngrënies së mishit të vëllait tonë për së vdekuri. Jam e bindur se askush prej nesh nuk dëshiron ta bëjë një gjë të tillë.

XI. FUQIA E FJALËVE

EDHE FJALËT JANË NJË aspekt shumë i rëndësishëm i jetës sonë të përditshme. Disa njerëz vetëm flasin, disa nuk flasin aq shumë e ka të tjerë që flasin pa masë. Sido që të jetë, këtu nuk është me rëndësi se sa flasim, shumë a pak, ajo që ka rëndësi në këtë temë është se çfarë flasim. Gjithmonë duhet t'i kemi kujdes fjalët që përdorim, sepse lidhjet familjare mund të prishen si rezultat i fjalëve. Fjalët janë aq të ndjeshme saqë mund të lëndojnë personin tjetër apo të sjellin humbjen e shokëve, madje edhe të afërmeve tanë.

Pa dyshim, falja është gjithmonë e mundshme, por a mundet dikush ta hapë zemrën e tij përsëri pasi t'ia ketë lënduar dikush, duke bërë që ajo të pikojë gjak? Në Kur'an kemi një parabolë shumë të bukur lidhur me fjalët:

“Vallë, a nuk e sheh se si Allahu e përqsas fjalën e mirë me pemën e mirë, e cila rrënjën e ka të fortë në tokë, kurse degët nga qielli? Me lejen e Zotit të saj (pema) jep fruta në çdo kohë. Allahu u tregon shembuj njerëzve, që t'ua vënë veshin. Fjala e keqe është si pema e keqe me rrënjë të shkulura, e paqëndrueshme për ekzistencë.” ⁽³⁸⁾

“Thuaju, robërve të Mi, që të flasin atë që është më e mira. Në të vërtetë, djalli mbjell ngatërresa ndërmjet tyre. Vërtet, djalli është armik i hapët i njeriut.” ⁽³⁹⁾

Do të ishte mirë sikur ta kishim ngulitur në mendje këtë parabolë të bukur kur'anore e më pas do të kishim vërejtur

38 Ibrahim (14), ajetet 24-26

39 El-Isra (17), ajeti 53

fuqinë që zotërojnë fjalët, në formën e pemës së mirë me shumë fruta; asnjëherë nuk duhet harruar se ç'mund të sjellin fjalët e këqija. Gjithmonë duhet ta kemi parasysh porosinë e Allahut të Madhërishëm që të përdorim vetëm fjalë të mira; përndryshe do të gremisemi në duart e Shejtanit.

Jemi të porositur gjithashtu që të flasim në mënyrë të drejtëpërdrejtë. Në fakt, nëse flasim me shprehje që përmbajnë më shumë se një kuptim, përdorimi i tyre do t'i çorientojë njerëzit në kahje të ndryshme.

Allahu i Plotfuqishëm thotë:

“O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe thoni vetëm të vërtetën. Ai do t’jua bekojë veprat tuaja dhe do t’jua falë gjynahet. Kush i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të arrijë një fitore madhështore.” ⁽⁴⁰⁾

Duke e bërë të sigurtë se atë që e themi, është e çiltër, e drejtë dhe e vërtetë dhe duke mos u sjellur rreth e rrotull, do të arrijmë që t'i mënjanojmë të gjitha llojet e keqkuptimeve. Në të njëjtën kohë, duhet shtuar se fjalët e mira janë shumë me rëndësi.

Allahu i Madhërishëm thotë:

“Fjala e mirë dhe falja e gabimit janë më të vlefshme se lëmosha që përcillet me fyerje. Allahu është i Vetëmjaf-tueshëm dhe i Butë (nuk nxiton në dënime).” ⁽⁴¹⁾

Nga ky ajet shohim rëndësinë që i është kushtuar fjalëve të mira si dhe mbikëqyrjes së gabimeve të njerëzve kur lëmoshat e tyre përcillen me të keqe. Si rrjedhim, nëse vërejmë në vetvete shtysa që të themi fjalë të vrazhda apo t'i shikojmë gabimet e të tjerëve, ne duhet të përmbahemi, duke përdorur në vend të shprehjeve të papëlqyeshme fjalë të mira.

40 El-Ahzab (33), ajetet 70-71

41 El-Bekare (2), ajeti 263

XII. PREMTIMET

POTHUAJSE ÇDO DITË, SI rezultat i rrethanave të ndryshme, ne u premtojmë njerëzve se do t'i takojmë në ditët e ardhshme apo në një kohë tjetër, në javën apo në muajin e ardhshëm! Kjo nuk është asgjë tjetër veçse premtim, as më shumë e as më pak dhe prapë konsiderohet gabim, për arsye se shumë gjëra i marrim si të mirëqena e të garantuara. I premtojmë dikujt se do të pjekim një tortë apo do t'i ndihmojmë me detyra të përditshme. Sillemi sikur të ishim të sigurtë se e nesërmja do të na gjejë të gjallë dhe, duke vepruar në këtë mënyrë, e marrim jetën si të garantuar e s'ia dimë vlerën dhe rëndësinë që ka. Ne jemi mendjemëdhenj, thua se çdo gjë varet nga ne dhe sikur dëshira jonë mjafton për ta mbajtur premtimin. Sikur ta dinim, do të kuptonim se çdo akt i thjeshtë në jetë, aq sa edhe ngritja e gishtit varet nga Krijuesi dhe Sunduesi i kësaj gjithësie.

Allahu i Plotfuqishëm thotë:

“Asnjëherë mos thuaj, për çfarëdo gjëje qoftë, se: “Me siguri që nesër do ta bëj këtë”pa shtuar “Në dashtë Allahu!” Dhe, kur të harrosh (të thuash “në dashtë Allahu”) - kujtoje Zotin tënd e thuaj: “Shpresoj se Zoti im do të më udhëzojë në atë që është më e mirë dhe më e dobishme nga kjo.” ⁽⁴²⁾

Nga ajetet e lartpërmendura mësojmë se çdoherë kur t'u premtojmë njerëzve, duhet shtuar edhe pjesa e ajetit “Në dashtë Allahu!” Vetëm në këtë mënyrë, kuptojmë se çdo gjë qëndron në duart e Allahut, prandaj nuk kemi përse të brengosemi, pasi që tashmë jemi mbështetur në diçka të vërtetë e të drejtë. Nëse hasim në harresë të këtij ajeti, atëherë duhet kërkuar ndihmë nga Allahu që të na udhëzojë më shumë herëve të tjera.

Në anën tjetër, sa më shumë që të shtojmë “Në dashtë Allahu” aq më shumë duhet patur kujdes që çdo gjë që veprojmë të jetë brenda kornizave të mundësive tona, në mënyrë që të arrijmë në takime në kohë, t’i mbajmë premtimet si dhe çdo gjë që kemi marrë përsipër.

Allahu xh.sh thotë:

“Zbatoni besëlidhjen e Allahut, kur ta merrni mbi vete dhe mos e thyeni betimin, pasi ta keni bërë atë, sepse Allahun e keni bërë dorë-zënës in tuaj; vërtet, Allahu e di se çfarë bëni ju.” ⁽⁴³⁾

Ajo që duhet të kuptojmë këtu është se, saherë që t’i premtojmë ndokujt, duhet pasur në mendje se Allahu është dëshmitar për atë që gjuha jonë e shqipton, prandaj asnjëherë nuk duhet që t’i thyejmë betimet dhe premtimet e dhëna, pa marrë parasysh se cilat janë rrethanat.

XIII. GËNJESHTRA

GËNJESHTRA ËSHTË GJËJA MË e lehtë që njeriu mund të bëjë. Ndërmjet gënjeshtres dhe të qenurit i sjellshëm ka një ndarje shumë të hollë dhe këtë lloj gënjeshtre e quajmë “gënjeshtër pa të keq” (white lie), mirëpo në gënjeshtren e tillë ekziston një kthim madhor. Për më tepër, të rriturit e kuptojnë dallimin në mes të qenit i sjellshëm e të qenit gënjeshtar, por të vegjlit nuk e dallojnë fare. Prandaj, ajo që ndodh këtu është se qysh nga mosha e vogël fëmija është i mësuar të mos gënjejë, përderisa në të njëjtën kohë ai shikon prindërit e tij duke gënjyer dhe duke jetuar me gënjeshtren. Duhet që doemos të zotërojmë një përkufizim të qartë të fjalës “gënjeshtër” e ai është formulim i gabuar qëllimisht ⁽⁴⁴⁾, ndaj nuk duhet ta pranojmë, pasi e dimë se për çfarë përdoret. Vetëm atëherë mund t’i mësojmë fëmijët tanë mbi vlerat dhe rëndësitë që janë të larmishme dhe paralele me veprat tona. Kur’ani e shpjegon shumë bukur se ç’ndodh kur njerëzit gënjejnë:

“A doni t’ju tregoj se kujt i vijnë djajtë? Ata i vijnë çdo gënjeshtari gjynahqar. Ata përgjojnë, por shumica tyre janë gënjeshtarë.” ⁽⁴⁵⁾

Ashtu si bletët që shkojnë te lulet, edhe djajtë shkojnë te gënjeshtarët. Dhe në çastin kur gënjejmë, pa dyshim ajo duhet mbuluar me gënjeshtren tjetër dhe në këtë mënyrë gënjeshtër vazhdon.

Në vazhdim do të sjellim një parabolë shumë të bukur kur’anore:

44 *The Concise Oxford Dictionary*, f. 625

45 Esh-Shuara (26), ajetet 221-223

“Poetët ndiqen nga njerëzit e humbur. Vallë, a nuk e sheh ti, që ata bredhin në çdo luginë (të fjalës së kotë), duke folur atë që kurrë s’e bëjnë?”⁽⁴⁶⁾

Si një poet që shkruan për hir të shkrimit dhe nuk ka për qëllim atë që shkruan. Shkrimet e tij nuk shërbejnë për asnjë synim dhe për këtë janë të paqëllimta; kjo i ngjan qëndrimit tonë në një luginë me shumë shtigje, ku fare shpejt mund të humbasim. Si rrjedhojë, gënjeshtra apo rrena nuk duhet të merret si çështje e thjeshtë, ndaj dhe s’duhet miratuar.

XIV. DJALLI

NJË PREJ PROBLEMEVE MË të mëdha me të cilin njeriu është ballafaquar qysh nga fillimi i krijimit të tij e deri në ditët tona, është Djalli apo më mirë të themi Shejtani. Njeriu i parë, Ademi dhe gruaja e tij Hava [alejhimuselam], jetonin në kopshtet e lumturisë. Shejtani i provokoi ata dhe më pas ata pasuan Djallin e mallkuar. Shtrohet pyetja: a kishin ngrënë ata nga pema? A i ishin afruar ata pemës së ndaluar? Ç'gjynah kishin bërë? Ata kishin bërë mëkat vetëm në një çështje; ata s'i ishin nënshtruar Krijuesit të tyre e si rrjedhojë kishin braktisur rrugën e devotshmërisë. Veprimi i tillë ishte një turpërim.

Është turp kur njeriu sillet në mënyrë të gabuar, është turp nëse nuk pasojmë urdhrat e Krijuesit tonë dhe gjithashtu është turp kur njeriu sillet kundër bukurisë së natyrës në të cilën jemi krijuar. Ky është edhe shkaku përse disa njerëz të kapur duke kryer vepra të këqija dhe, kur kamera mundohet të mësojë të fshehtën e tyre, i shohim se si mbulojnë fytyrat:

“O bijtë e Ademit, le të mos ju mashtrojnë kurrsesi djalli, ashtu si i nxori prindërit tuaj nga Xheneti, duke ua zhveshur rrobat për t’u dukur vendet e turpshme! Ai dhe shpura e tij ju sheh, prej nga ju nuk i shihni ata. Ne i kemi bërë djajtë roje të atyre që nuk besojnë..” ⁽⁴⁷⁾

Ajo që duket e pakuptimtë nga ana jonë është një e vërtetë e thjeshtë se ne ende s’e kemi braktisur xhennetin; ne ende jemi duke jetuar në të deri kur ta pasojmë shejtanin.⁽⁴⁸⁾

47 El-A’raf (7), ajeti 27

48 Është shumë me rëndësi t’u tregojmë lexuesve se njeriu është krijesë e Allahut xh.sh. dhe si i tillë nga mësimet dhe sprovat gjatë jetës së tij përfiton përvojë të çmueshme. Mirëpo armiku i betuar i njerëzimit zotëron përvojë të lashtë sa edhe vetë krijimi i njerëzimit. Ai është krijuar para njeriut, dhe ka xhelozë ndaj nesh, ai është mallkuar nga Allahu dhe qysh nga ajo ditë punon e përpiket që me tërë metodat dhe dredhitë që di, ta nxjerrë njeriun nga rruga e drejtë, ndaj nga ne kërkohet që të përgatitemi për t’u bërë ballë kurtheve e pëshpëritjeve të shejtanit. (shën. përk.)

Shtrohet pyetja se si na afrohet shejtani? Ai gjithmonë është përreth nesh, në të gjitha format dhe përbërjet, nganjëherë në formë epshi, fuqie, pasurie, varfërie, gjithnjë duke krijuar tek ne dëshira e qejfe të gabuara, duke na pëshpëritur në zemra dhe kur të shfaqet në formën e tij të njëmendtë, atëherë ai është shumë i rrezikshëm. Dikush do të kishte pyetur se cila është forma dhe pamja e tij e vërtetë? Ajo është arroganca, mendjemadhësia. A nuk besojmë nganjëherë se jemi më të mirë se të tjerët, kur kryejmë këtë apo atë punë? Apo, a na është dhënë rasti që një ditë të tregohemi drejtues e menaxherë më të mirë sesa shefat dhe menaxherët tanë e kështu me radhë? E vërteta është se ne si qenie njerëzore, në të vërtetë jemi të pafuqishëm dhe sa më shumë që të na dhurojë Krijuesi, aq më të përulur e modestë duhet të tregohemi. Prandaj edhe nuk jemi në gjendje që zgjuarsisë sonë t'i japim formën dhe trajtën, koeficientin tonë të inteligjencës.

Kemi dëshirë të besojmë se jemi në gjendje t'i japim formën, mirëpo në realitet nuk jemi. Është fakt se ne nuk jemi të zotë të lëvizim madje edhe një hap në të djathtë apo në të majtë, veçse me dëshirën e Allahut! Si mund ta hetojmë kur jemi veshur me petkun e mendjemadhtësisë dhe më pas ta ndreqim veten nga kjo e metë? Për të vërejtur se vërtet jemi bërë kryeneçë, mendjemëdhën, arrogantë, më së miri e dimë kur tregohemi më të përsosur dhe më të mirë se filani; atëherë kur mendojmë se nuk kemi nevojë për Zot, kur bindja jonë merr kahje të kundërt dhe besojmë se jemi të pavarur, të vetëkënaqur e çdo gjë që ndodh në gjithësi është rastësi apo 'koinçidencë'. Fjala 'koinçidencë' është fjalë e shpikur nga njerëzit që nuk besojnë në Allahun, Krijuesin e gjithësisë. Ata mendojnë se për punët dhe veprat e tyre nuk do merren në llogari. Ç'do të ndodhë me ne nëse tregojmë kryelartësi?

Ja se ç' thotë Krijuesi ynë lidhur me këtë:

“Do t’i largoj prej shenjave të Mia ata që sillen me arrogancë në Tokë, kështu që edhe kur të shohin çfarëdo shenje, nuk do ta besojnë atë. Kur të shohin rrugën e drejtë, ata nuk do ta ndjekin atë dhe, kur të shohin rrugën e gabuar, do ta marrin atë, sepse ata nuk i besuan shpalljet Tona dhe nuk u kushtonin vëmendje atyre. Atyre që mohojnë shpalljet Tona dhe takimin në botën tjetër, do t’u zhvlerësohen veprat. A do të dënohen ndryshe, veçse sipas punëve që kanë bërë?!”⁽⁴⁹⁾

Ajetet e mësipërme shpjegojnë në mënyrë të detajuar shkaqet se si, kur bëjnë gabime, njerëzit asnjëherë nuk pranojnë të jenë fajtorë apo të kenë vepruar keq. Shejtani i bën të besojnë se çfarëdo që veprojnë është e drejtë. Nga mëshira e madhe e Allahut për robërit e Tij është edhe zbritja e Kur’anit përmes të cilit jemi në gjendje të dimë se a veprojmë mirë apo keq, prandaj shenjat janë në të që ne të shikojmë e të bazohemi në to. Një mirësi e vogël çdo ditë është e vyer për shpirtin tonë.

Kurrsesi nuk duhet që të gremisemi në duart e Shejtanit, apo të themi se për disa arsye biem në duart e Shejtanit, të themi se faji është i yni apo si shkak i disa faktorëve të jashtëm; atëherë çfarë të veprojmë më tutje kur të kemi rënë në duart e Shejtanit?

1) E para, përgjigja është aq e thjeshtë saqë vështirë të besohet: dil përjashta e qëndro në shi! Po, qëndro në shi sa më shumë që është e mundur dhe sa më shpesh që ke mundësi.

Në Kur’an kemi zbuluar edhe këtë mrekulli:

“Ai bëri që ju të koteni në gjumë të lehtë si shenjë sigurie nga ana e Tij dhe lëshoi nga qielli shi, për t’ju pastruar nëpërmjet atij, për të larguar nga ju ndyrësinë e djallit dhe për t’i forcuar zemrat tuaja dhe këmbët.”⁽⁵⁰⁾

49 El-A’raf (7), ajetet 146-147

50 El-Enfal (8), ajeti 11

Ajetet në fjalë u bënë edhe më të qarta për mua ditën kur po kërkoja përgjigjen rreth mbytjes së një personi dhjetë vite më parë, këtu në Malajzi. Kam dëgjuar nga disa njerëz që besojnë se personi ishte prekur nga Shejtani. Duke u munduar t'ia largonin Shejtanin nga trupi, e kishin rrahur aq shumë sa që i kishin shkaktuar vdekjen. Përgjigja në këtë ajet është shumë e qartë. Për ta larguar shejtanin nga trupi, nevojitet shiu. Zoti është i Madh, Ai na dhuron aq shumë dhe prapëseprapë kur bie shi, shohim njerëzit duke mbuluar kokat, duke vrapuar në kërkim të strehës, duke përdorur çadra etj. Shohim njerëzit e rritur duke vepruar një gjë të zakonshme, mirëpo të shikojmë fëmijët?! Ata janë në gjendje të lozin me orë të tëra në shi dhe janë tejet të lumtur të vazhdojnë në këtë gjendje.

2) E dyta: Nëse ndihemi se jemi të prekur nga shejtani, atëherë duhet ta lexojmë këtë lutje të thjeshtë kur'anore:

“Dhe thuaj: “O Zoti im, kërkoj të më mbrosh nga nxitjet e djajve, dhe tek Ti mbështetem, o Zoti im, që të mos i kem pranë meje.”⁽⁵¹⁾

Këto janë fjalë shumë të thjeshta për t'u shqiptuar në raste kur ndihemi se nuk jemi plotësisht vetja. Këto dy ajete duhet të lexohen gjithashtu edhe në rastet kur në zemrat e mendjet tona hyjnë të gjitha llojet e mendimeve dhe parandjenjave negative. Duke iu mbështetur Zotit, bëhemi të sigurtë nga pëshpëritjet dhe ngacmimet e shejtanit.

XV. BIXHOZI DHE PIJET ALKOOLIKE

NGA METODAT E TJERA që përdor Shejtani për t'i humbur njerëzit është edhe përdorimi i pijeve alkoolike e bixhozi. A ka dëgjuar dikush ndonjëherë gjëra të mira që sjellin bixhozi e pijet dehëse? Kurrë, që të dyja këto dukuri duken që mbarojnë me një përfundim të ngjashëm: familja lihet në harresë, shkatërrohet dhe çdo gjë shuhet.

Cila është këshilla e Krijuesit për ne?

“Të pyesin ty për verën dhe kumarin. Thuaju: “Ato sjellin dëme të mëdha (gjynahe), por edhe dobi për njerëzit. Megjithatë, dëmi i tyre është më i madh se dobia”. Të pyesin se çfarë duhet të japin si lëmoshë. Thuaju: “Tepicën!” Ja, kështu jua shpjegon Allahu shpalljet e Tij, që të mund të mendoni.” ⁽⁵²⁾

Po ashtu në suren el-Maide, Allahu xh.sh. thotë:

“O besimtarë! Me të vërtetë, pijet alkoolike, bixhozi, idhujt dhe shigjetat e fallit janë vepra të ndyta nga punët e djallit. Prandaj, largohuni nga këto, me qëllim që të shpëtoni! Vërtet, djalli me pije alkoolike dhe me bixhoz kërkon që të fusë midis jush armiqësi e urrejtje dhe t’ju shmangë nga të kujtuarit e Allahut dhe kryerja e namazit. Prandaj, a po hiqni dorë?” ⁽⁵³⁾

Kur’ani na tregon gjerësisht se konsumimi i pijeve alkoolike, bixhozi, llojet e drogave, të gjitha këto janë shpikje dhe sajime të

52 El-Bekare (2), ajeti 219

53 El-Maideh (5), ajetet 90-91

Shejtanit, prandaj qëllimi i tij është që nëpërmjet tyre të sjellë urrejtje, armiqësi dhe përçarje në mes nesh. Sa e sa martesë janë prishur si rezultat i këtyre veprave të ndyra? Sa fëmijë gjenden nëpër spitale si shkak i rrahjes nga prindërit e tyre pjanecë? Sa gra duhet të vuajnë për shkak se i kanë burrat përdorues të alkoolit, drogës e bixhozit? Kemi edhe gra të cilat konsumojnë alkoolin, thua se në të gjitha sëmundjet shoqërore nuk ka dalim mes mashkullit dhe femrës... është vërtet për t'u pikëlluar. Kur njeriu konsumon alkool, drogë, ai harron edhe ekzistimin e Allahut, pasi i dehuri nuk di çfarë bën, ndaj edhe nuk jemi të obliguar për t'u falur. E tërë kjo vjen si rezultat i asaj se njeriu i dehur nuk mund të kontrollojë mendjen dhe nuk di se ç'flet përderisa është i dehur.

Po ashtu kryerja e namazit nga këta njerëz, në rrethana të tilla nuk ka fare kuptim, për arsye se të falurit është koha në të cilën njeriu gjatë kryerjes së tij, komunikon me Zotin pa ndër-mjetës. Lidhur me këtë, Fuqploti thotë:

“O besimtarë! Mos u falni kur jeni të dehur, prisni të kthjelloheni e të dini se ç'flisni; as kur jeni të papastër (xhynyb) – përveçse nëse jeni duke udhëtuar, derisa të laheni. Dhe, nëse jeni të sëmurë ose gjendeni në rrugë ose keni kryer nevojën natyrore, ose keni bërë marrëdhënie me gra dhe nuk gjeni ujë, atëherë fërkoni fytyrën dhe duart tuaja me dhé të pastër. Allahu, me të vërtetë, është Shlyes dhe Falës i gjynaheve.” ⁽⁵⁴⁾

Nga ky ajet kur'anor mësojmë dy aspekte të rëndësishme; aspekti i parë është nevoja për të ditur se çfarë themi gjatë kryerjes së namazeve, ndërsa aspekti i dytë ka të bëjë me pastërtinë personale.

XVI. HIGJIENA VETJAKE

TË QENURIT I PASTËR është jashtëzakonisht me rëndësi për jetën e njeriut, pasi edhe përhapja e shumë sëmundjeve është rezultat i rrobave të papastra. Në vazhdim do të sjellim një ajet kur'anor, i cili në mënyrë të qartë na mëson mbi pastërtinë dhe mënyrën e saj:

“O besimtarë! Kur doni të falni namaz, lani fytyrën dhe duart deri në bërryla, kurse kokën fshijeni me dorë të lagët; lani edhe këmbët deri në nyje. Nëse jeni të papastër (si pasojë e marrëdhënieve bashkëshortore apo e derdhjes së farës), pastrohuni (duke u larë krejtësisht)! Por, në qoftë se jeni të sëmurë (që mund t’ju dëmtojë uji) ose gjendeni në udhëtim, ose ndonjëri nga ju vjen pas kryerjes së nevojës natyrore, ose nëse keni pasur marrëdhënie me bashkëshortet e nuk gjeni ujë, atëherë gjeni dhé të pastër dhe fshini fytyrat e duart me të. Allahu nuk dëshiron t’ju krijojë ndonjë vështirësi, por dëshiron t’ju pastrojë dhe t’i plotësojë dhuntitë e Tij ndaj jush, që të jeni falënderues.”⁽⁵⁵⁾

Ajeti i përmendur na porosit që pas kontakteve intime të pastrohemi, e kjo duhet bërë edhe pasi të kemi përdorur banjon. Të pastrojmë duart, bërrylat, fytyrat, t’i fërkojmë kokat dhe t’i pastrojmë këmbët, të gjitha këto pjesë duhet të lahen para se të fillojmë faljen e namazit.

Nga këto ajete gjithashtu mësojmë se dëshira e Allahut është që ne të jemi të pastër dhe që mos të na japë vështirësi. Nëse pyesim çfarëdo mjeku mbi vlerën dhe rëndësinë e qenies të pastër, ai patjetër do jetë në gjendje ta shpjegojë rëndësinë

e pastërtisë. Përderisa disa njerëz zbatojnë pastërtinë vetjake, disa të tjerë fatkeqësisht as që brengosen. Si rrjedhojë shprehia dhe natyra e njeriut rreth pastërtisë duhet të bëhet pjesë e përditshmërisë sonë.

Nevoja për t'u pastruar dhe për t'u bërë gati për namaz mbart kuptim dhe domethënie shpirtërore; duhet të pastrohemi nga të gjitha papastërtitë e anës së jashtme të njeriut si dhe t'i kushtojmë rëndësi të veçantë pastrimit të zemrës nga veset e këqija, në mënyrë që të jemi në gjendje të komunikojmë me Krijuesin e kësaj gjithësie.

XVII. RREGULLAT USHQIMORE

AJO QË MË KA tërhequr nga Kur'ani qysh nga ditët e para, është se sa herë që Allahu urdhëron me ndonjë nga urdhëresat e Tij, gjithmonë na shpjegon edhe arsyet e ajetit. Me të vërtetë që jemi qenie inteligjente. Pothuajse secili nga ne e di se mishi i derrit është i ndaluar, mirëpo përveç këtij lloji të ushqimit, hasim edhe në shumë ushqime të tjera të ndaluara: Allahu xh.sh. thotë:

“Mos hani asnjë mish që nuk është therur me emrin e Allahut, sepse kjo është gjynah! Në të vërtetë, djajtë i nxisin miqtë e vet që t’ju kundërshtojnë ju. E nëse ju u bindeni atyre, me siguri që edhe ju do të ishit idhujtarë.”⁽⁵⁶⁾

Po ashtu edhe në ajetin vijues i Plotfuqishmi thotë:

“Thuaj: “Unë nuk gjej në atë që më është shpallur mua, asgjë që e ndalon njeriun të hajë çfarë të dojë, përveç kafshëve të ngordhura, gjakut të derdhur, mishit të derrit – se këto janë të ndyta – dhe mishit që është therur në emër të dikujt tjetër në vend të Allahut. Por kushdo që detyrohet nga nevoja të hajë ndonjë gjë prej këtyre, pa dashur të bëjë gjynah dhe pa e kaluar kufirin, nuk do të fajësohet. Vërtet, Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.”⁽⁵⁷⁾

Nga ky ajet dhe ajete të tjera, shohim se Allahu xh.sh. na e ka ndaluar të ushqyerit me këto lloje ushqimesh: cofëtinën, çdo gjë që vdes vetiu, gjakun e derdhur, mishin e derrit, për arsye

56 El-En'am (6), ajeti 121

57 Po aty, ajeti 145

se konsiderohet neveri dhe e papëlqyer, po ashtu mishi i therur për hir të idhujve si dhe mishi i kafshës së therur pa u përmendur emri i Zotit të Madhërishëm⁵⁸. Mirëpo, sërish në fund të ajetit shohim se Allahu na e bën me dije që nëse hamë diçka nga ushqimet e lartpërmendura pa pasur njohuri mbi dispozitat dhe duke mos pasur për qëllim shijen, pa dyshim se Allahu do të na e falë, si rrjedhojë mund të themi se qëllimi i ajetit përsëri është bërë i qartë dhe i ditur për mbarë njerëzimin.

Nga ushqimet që cekëm më lart, kurrë nuk duhet ngrënë asgjë, ngase nuk janë të dobishme për shëndetin, dhe së këndejmi jemi porositur që t'i bindemi urdhërit të Krijuesit, e gjithë kjo është në favor të vetë neve! Në vazhdim, Allahu i Plotfuqishëm, kur flet mbi çështjen e teprimit dhe shpërdorimit të ushqimit, na e tërheq vërejtjen duke thënë:

“Të humbur janë ata që i vrasin fëmijët e tyre nga mendjelehtësia dhe padija dhe i bëjnë të ndaluara ato që ua ka dhuruar Allahu, duke trilluar kështu gënjeshtra rreth Allahut. Ata janë të devijuar dhe aspak të udhëzuar. Është Ai që ka krijuar kopshte vreshtash të larta dhe të shtruara, hurma dhe bimë, me shije të ndryshme, ullinj e shegë, të ngjashme dhe të ndryshme. Hani frutat e tyre kurdo që të prodhojnë dhe jepni atë që është detyrë në ditën e vjeljes së tyre! Por mos e teproni, se Allahu nuk i do ata që e teprojnë!” ⁽⁵⁹⁾

Si shkak i kryerjes së shumë gjynaheve e krimeve është edhe mosnjohja e të mirës dhe të keqes, të drejtës dhe të padrejtës, kur njerëzit nuk janë në gjendje të dallojnë midis këtyre dy çështjeve, pa dyshim se ata janë në gjendje të kryejnë të gjitha llojet e gjynaheve, të përfshihen edhe në kryerjen e krimeve,

58 *The Holy Qur'an, English Translation of the Meanings and Commentary*, f. 278
59 El-En'am (6), ajetet 140-141

madje mund të vrasin edhe fëmijët e tyre; të ndalojnë edhe atë që Allahu e ka bërë të lejuar për ne.

Është shumë pikëlluese kur hasim në këtë kategori njerëzish. Vetëm Allahu është Ai që dhuron të gjitha llojet e ushqimeve për krijesat e Tij. Këtë mund ta vërtetojmë nga ajeti i sapopërmendur; njëherazi jemi të porositur që një pjesë t'ua dhurojmë të varfërve e nevojtarëve. Mirëpo, mos të harrojmë se shpërdorimi i ushqimit është i ndaluar, pasi ka shumë njerëz të varfër dhe po qe se nuk mendojmë rreth hallit të tyre, do të tregohemi shumë egoistë.

Mësimi i fundit që mund të nxjerrim nga ky ajet është edhe ky: Allahu nuk i do ata që e teprojnë dhe që e shpërdorin ushqimin e tyre, duke vepruar në kundërshtim me ligjin dhe normat islame. Do të ishte mirë sikur këtë mësim ta kujtonim përherë.

XVIII. NAMAZI

NJERIU GJATË NAMAZIT KOMUNIKON me Krijuesin, mirëpo nëse pyesni se si ta përkufizoj nocionin ‘namaz’ apo ‘të falurit’, do të kisha thënë se namazi është ushqim për shpirtin. Kur posedojmë një ushqim të mirë, një vakt ushqimi të harmonizuar, padyshim se ndihemi të ngopur e të qetësuar, përderisa gjatë fäljes ndihemi të lumtur e të kënaqur. Prandaj prej nesh kërkohet që shpirtin ta ushqejmë pesë herë në ditë. Namazin tonë e fillojmë me lutjen, duanë dhe suren më të bukur ndër të gjitha e ajo është kaptina hyrëse, më saktësisht e njohur nga të gjithë ne me emrin Sure el-Fatiha:

“Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit! Çdo lavdërim i përket Allahut, Zotit të botëve, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit, Sunduesit të Ditës së Gjykimit. Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë. Udhëzoni në rrugën e drejtë! Në rrugën e atyre që u ke dhuruar mirësi⁴ e jo në të atyre që kanë shkaktuar zemërimin Tënd,⁵ as në të atyre që janë të humbur!”⁽⁶⁰⁾

Sikur ta rroknim kuptimin e thellë të kësaj kaptine kur'anore dhe ta zbatonim në jetën tonë, nuk do të kishim pasur nevojë për diç më shumë. Gjithashtu, para lindjes së diellit jemi të porositur që doemos të kryejmë fäljen e mëngjesit. Është pak e rëndë të zgjohemi nga gjumi në këtë kohë, mirëpo prapë jemi të obliguar që ta kryejmë këtë obligim. Sido që të jetë, në çastin kur e braktisim të gjumin tonë të dashur që të falemi, atëherë ia kemi kuptuar rëndësinë namazit.

Gjatë kësaj kohe, mendjet tona janë të pastërta dhe të kthjellta

60 El-Fatiha (1), ajetet 1-7

nga të gjitha gjërat materiale të kësaj bote dhe për këtë gjë namazi do të dëshmojë. Duhet cekur se gjatë kryerjes së namazit të mëngjesit, kemi një lutje shumë të veçantë, të cilën duhet ta shqiptojmë patjetër gjatë namazit:

“që thonë: “Zoti ynë! Me të vërtetë kemi besuar, andaj na i fal gjynahet tona dhe na ruaj nga dënimi i zjarrit!”⁽⁶¹⁾

Më pas vazhdojmë me namazin e mesditës, pastaj me namazin e pasdites, namazin e muzgut dhe më vonë me namazin e mbrëmjes. Duhet ta kemi parasysh se gjatë kryerjes së këtyre namazeve, duhet treguar sinqeritet. Sikur të ishim në gjendje të jemi të sinqertë si fëmijët, do të ishim kthyer te Zoti në të njëjtën gjendje në të cilën na lindi nëna: të pastër e të sinqertë, pa asnjë gjynah.

“Thuaj: “Zoti im urdhëron drejtësi. Drejtohuni vetëm nga Ai në çdo xhami e lutjuni Atij sinqerisht, me besim të pastër e të vërtetë! Siç ju ka krijuar së pari, ashtu do t’ju ringjallë.”⁽⁶²⁾

Në të vërtetë, ne kemi një perceptim të gabuar mbi termin sukses, të cilin shumica e njerëzve e lidhin me paratë, karrierën apo familjen e madhe. Sidoqoftë, sukcesi i vërtetë është që të jesh besimtar i drejtë, i vazhdueshëm në kryerjen e namazeve dhe nënkupton nënshtrimin e përlushtinë, ngase vetëm besimtarët do të hynë në parajsë:

“Me të vërtetë, janë të shpëtuar besimtarët, të cilët janë të përlushtur në namazin e tyre...”⁽⁶³⁾

61 Ali Imran (3), ajeti 16

62 El-A'rafe (7), ajeti 29

63 El-Mu'minin (23), ajetet 1-2

Po ashtu edhe në vargjet vijuese, Allahu xh.sh. thotë:

“dhe të cilët i kryejnë rregullisht faljet. Pikërisht ata do të jenë trashëgimtarët, që do ta trashëgojnë Firdeusin, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” ⁽⁶⁴⁾

Në Kur'anin Famëlartë ka mjaft sure të bukura, ne mund të zgjedhim atë që e duam më së shumti për nevojat tona, për vlerat tona dhe për moshën. Lutjen të cilën më së shumti e parapëlqej gjatë jetës sime është:

“Thuaj: “Në të vërtetë, namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime, i përkasin vetëm Allahut, Zotit të botëve. Ai nuk ka asnjë ortak. Kështu jam urdhëruar dhe unë jam i pari që i nënshtrohem Atij” ⁽⁶⁵⁾

Përmendja e Allahut xh.sh. gjatë kryerjes së namazit sjell një ndjenjë dhe emocion të paqes dhe qetësisë, e cila pastaj e mbështjell edhe zemrën. Ja se ç'thotë Allahu në vazhdim:

“Lexo (o Muhamed) atë që të është zbritur ty prej Librit (Kuranit) dhe fale namazin! Vërtet që namazi të ruan nga shthurja dhe nga çdo vepër e shëmtuar dhe vërtet që përmendja e Allahut është më e madhe! Allahu di gjithçka që ju bëni..” ⁽⁶⁶⁾

Gjatë ditës kemi aktivitete të ndryshme në kohë të ndryshme dhe, ndër to doemos duhet patur në konsideratë prania e të Madhit Zot. Duke përmendur Allahun vazhdimisht, zgjedhjet

64 Po aty, ajetet 9-11

65 El-En'am (6), ajetet 162-163

66 El-Ankebut (29), ajeti 45

tona drejt rrugës së drejtë do të përfundojnë dhe përmbushen më me lehtësi. Kur jemi në gjendje të keqe, mësohemi se si të kërkojmë ndihmën nga Allahu i Madhërishëm; kur jemi në pozitë të mirë dhe ndihemi të qetë, mësohemi se si ta falënderojmë Atë.

Ne jemi ata që kemi nevojë për t'u falur e për të kërkuar ndihmë, Allahu xh.sh. nuk ka nevojë për askënd; këtë duhet ta mbajmë mend çdo herë, prandaj një gjë e tillë do të na mësojë se si të jemi në kontakt me të vërtetën. E vërteta dhe realiteti është Allahu, Krijuesi ynë.

XIX. LËMOSHA (SADAKAJA)

LËMOSHA SHPALOSET NGA DORA në dorë, bashkë me të falurit (namazin). Ndërmjet shpirtërores (shpirtit) e materiales (trupit) ekziston një lumë i vazhdueshëm. Po ashtu, këtë dukuri e gjejmë edhe mes fjalëve dhe veprave. Përmes namazit arrijmë të komunikojmë me Krijuesin e gjithësisë, mirëpo duke dhënë lëmoshë, këto fjalë e lutje që këndojmë në namaz, automatikisht shndërrohen në vepra. Si është e mundur që të falim namaz, të kërkojmë falje nga Allahu, përderisa fqinji ynë nuk ka as bukë për të ngrënë? Si mund të kërkojmë nga Zoti që të na shpërblejë me Xhennet, përderisa i afërmi ynë vuan nga sëmundja dhe ne nuk i ofrojmë ndihmë fare? Në botën e ardhshme s'do të na ndihmojnë vetëm fjalët, por ajo që do të na ndihmojë janë veprat dhe fjalët e mira bashkë me ndihmën e Allahut. Kujt i duhet dhënë lëmoshë?

“Të pyesin ty çfarë të japin si lëmoshë. Thuaju: “Çfarëdo bamirësie që bëni, ajo le t’u takojë prindërve, farefisit, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve. Çfarëdo të mire që bëni, Allahu e di atë”.⁽⁶⁷⁾

Sikur çdo njeri të jepte lëmoshë duke ndihmuar së pari prindërit, pastaj të afërmit, jetimët, udhëtarët etj., nuk do të shihnim asnjë të varfër në këtë botë. Vlen të ceket se gjatë dhënies së lëmoshës, duhet të jemi të sigurtë se qëllimi i dhënies së lëmoshës bëhet vetëm për hir të Allahut dhe nuk duhet kërkuar asnjë shpërblim, madje as falënderim nga pranuesi i saj.

Allahu i Plotfuqishëm thotë:

“Ata i ushqejnë të varfrit, jetimët dhe të zënët rob edhe pse vetë janë nevojtarë, duke thënë: “Ne ju ushqejmë vetëm për hir të Zotit. Për këtë, nuk duam shpërblim e as falënderim!”⁽⁶⁸⁾

Kjo është më e lehtë të thuhet, sesa të bëhet, por me të filluar ta zbatojmë do të shohim se bëhemi njerëz më të mirë dhe nuk do të zhgënjehemi. Sepse zhgënjimet janë rezultat i pritshmërive tona! Në Kur'an kemi një parabolë të mrekullueshme për ata që japin për kënaqësinë e Zotit:

“Ata që shpenzojnë pasurinë e vet, për të kërkuar kënaqësinë e Allahut dhe që e forcojnë veten me punë të mira, shëmbëllojnë me një kopsht të mbjellë në rrafshnaltë, në të cilin bie shi i bollshëm, andaj jep fruta dyfish. Nëse nuk i bie shi i bollshëm, i bie shi i imët që i mjafton. Allahu i sheh mirë punët që bëni ju.”⁽⁶⁹⁾

Është më rëndësi që të kuptohet nocioni lëmoshë. Të gjithë duhet të japim lëmoshë, mbështetur në qëllimet tona. Në fakt, nëse dëshirojmë që përmes lëmoshës të arrijmë devotshmëri, atëherë duhet mësuar edhe se si të japim lëmoshë:

“Nuk keni për ta arritur përkushtimin e vërtetë, derisa të ndani (lëmoshë) nga ajo (pasuri) që e doni. Çfarëdo që të ndani, Allahu e di mirë atë.”⁽⁷⁰⁾

Nga ky varg kur'anor, mësojmë se doemos duhet të japim

68 El-Insan (76), ajeti 8-9

69 El-Bekare (2), ajeti 265

70 Ali Imran (3), ajeti 92

prej gjërave më të dashura që zotërojmë, pra të japim më të dhimbshmen e pasurisë sonë. Fundja, është shumë e lehtë të japim diçka që s'e pëlqejmë, apo diçka që s'na hyn në punë. Vështirësia qëndron në dhënien e asaj që e duam më shumë nga pasuria jonë. Ka njerëz që dashurojnë paranë tej mase, të tjerët dashurojnë veten deri në atë shkallë sa për ta asgjë nuk luan rol, ajo që u intereson është të kënaqin epshin e tyre.

Të jesh i aftë të japësh është mjaft me rëndësi, sepse arritja e devotshmërisë është një synim për të cilin të gjithë duhet të garojmë, pasi ajo konsiderohet burim i urtësisë dhe urtësia është burim i lumturisë.

XX. SHËNDETI

TË GËZOSH SHËNDET TË mirë është një begati e dhuruar nga Zoti. Kur ndihemi mirë fizikisht, jemi në gjendje të kryejmë shumë punë, ndërsa të vuash nga sëmundjet përbën vërtetë problem dhe telash. Çfarë na këshillon Allahu në Librin e Tij lidhur me sëmundjen? Ibrahim alejhisselam kuptoi një fakt shumë thelbësor. Kur u sëmur Ibrahim alejhisselam, Allahu xh.sh. ishte Ai që e shëroi, prandaj duhet që me çdo mënyrë të kërkojmë ndihmë nga Zoti i Madhërishëm. Në vazhdim Allahu xh.sh. përsëri na njofton, duke thënë:

“Zoti yt e frymëzoi bletën, (duke thënë): “Ndërto shtëpi në male dhe në drurë dhe në atë (kosheret) që kanë ngritur njerëzit! Ushqehu me gjithfarë lloje frutash dhe ec rrugës së Zotit tënd përulshëm!” Nga barku i tyre del lëng ngjyrash të ndryshme, në të cilin ka ilaç e shërim për njerëzit. Vërtet që kjo është shenjë për ata që përsiatin.” ⁽⁷¹⁾

Ajetet e lartpërmendura na bëjnë me dije se nga mjalti ka shërim. Lëngu me ngjyra të ndryshme formon mjaltin, në të cilin ka bar shërimi për njerëzit. Lëngu në fjalë del nga kosheret e bletëve, ku në të njëjtën kohë i ndryshon edhe ngjyra, në varësi të larmisë së luleve që bletët i vizitojnë për të mbledhur polenin. Le ta analizojmë këtë dukuri dhe të përpiqemi të kuptojmë shkaku që fshihet pas saj: përse është mjalti i mirë e shërues? Nga rezultatet e arritura prej mjekëve gjatë hulumtimeve të tyre po japim disa:

Mjekësia moderne priret të mbështetet tek antibiotikët në kurimin e sëmundjeve, të cilat kanë arritur gjendje akute. Por

71 En-Nahl (16), ajeti 68-69

duket më e logjikshme që të shmanget infeksioni ose më e pakta të ndalet në fazat fillestare. Kurimi mund të arrihet nga forcimi i aftësisë së trupit për të luftuar infeksionin, para se ky të gjejë pikëmbështetje të rëndësishme. Ushqimi i mirë e qëndrueshmëria emocionale janë faktorë të rëndësishëm jetikë, që ndikojnë në mbrojtjen e trupit. Mjalti mund të jetë një tjetër mbrojtës.

Meqenëse ai përmban sasira të vogla përbërësish antibiotikë, të paidentifikuar deri tani, një marrje ditore e një sasie të caktuar mjalti, do të siguronte në sfond një nivel të konsiderueshëm të kësaj lënde, e cila do ta ndihmonte trupin të luftonte infeksionin. Ka prova të konsiderueshme se, ata njerëz që marrin mjaltë të freskët si pjesë të dietës ditore, janë më të shëndetshëm se të tjerët që nuk e bëjnë këtë. Në fakt nuk ka ndonjë mjekim popullor të veçantë, që të jetë bashkëshoqërues më i madh se mjalti.

Studimi i bletëve, ka qenë tema e shumë shkrimeve të studiuesve të mjekësisë, që nga kohët e lashta. Sigurisht, nëse dikush lexon rreth lashtësisë do të zbulojë se, vetëm pak prej sëmundjeve nuk kuroheshin nga mjalti ose disa produkte të tjera të bletës. A mund ta shpërfillim bashkëshoqërimin e madh historik ndërmjet mjaltit e shëndetit?⁽⁷²⁾

Këto janë studimet dhe arritjet e mjekëve, mirëpo le të thellohemi për një çast. Të nisemi nga pikëpamja se çdo gjë e cekur nga Allahu në Kur'an është e vërtetë dhe nuk ka pikë dyshimi, prandaj jemi të informuar se aty ka edhe shërim për njerëzimin. Pra, a ka mundësi që vetëm një produkt natyror të shërojë? Besoj se përgjigjja është shumë e thjeshtë. Ajo na ruan sistemin e imunitetit në gjendje të mrekullueshme. AIDS-i na shkatërron shëndetin dhe imunitetin, prandaj dhe çdo lloj sëmundjeje dhe virusesh e sulmojnë. I vetmi kundërhelm ndaj tij është mjalti. Duke patur sistem të mirë imunitar, jemi në gjendje ta largojmë sëmundjen, kështu që është mirë që çdo ditë të hamë dy lugë mjalt. Të nderuar

lexues, në asnjë rast nuk duhet harruar se Allahu i Madhërishëm është Ai që na krijoi, di çfarë ne nuk dimë, ndaj është më mirë që gjithmonë t'i ndjekim këshillat dhe porositë e të Madhit Zot.

Tani po e shikojmë shëndetin nga një perspektivë tjetër. Përderisa mjalti kujdeset për anën materiale të trupit, në asnjë mënyrë nuk duhet harruar rëndësia e emocioneve, siç e pamë nga paragrafi i mësipërm, ku spikatet se stabiliteti emocional është faktor i rëndësishëm jetik. Kur'ani i kushton vëmendje edhe stabilitetit emocional, saqë kur ta ushtrojmë, ndihemi të gëzuar, të lumtur, të hareshëm, çka tregon qëndrueshmërinë dhe rehatinë emocionale.

Jeta ka shumë telashe, por pavarësisht prej tyre, kur ta shquajmë të drejtën nga e padrejta, të mirën nga e keqja, vetëm atëherë do të jemi të aftë të veprojmë në mënyrë të duhur, si në fatkeqësi ashtu edhe në gëzim. Infarkti i zemrës mund të na jetë përkujtues se jeta nuk është përgjithmonë. Çfarë ndodh pas infarktit në zemër?

Sipas një studimi, pacientët me depresione kronike të zemrës ka gjasa të vuajnë nga infarkti i dytë në të njëjtin vit. Depresioni afatshkurtër është i zakonshëm pas infarktit në zemër. Të rejtat e fundit tregojnë që nëse depresioni nuk ndalon dhe pacienti nuk ka mbështetje nga familja, shokët apo psikiatri, kjo do të thotë se infarkti i dytë i zemrës është më se i mundshëm. Studimi është botuar në të përmuajshmen e Shoqatës Amerikane për çështjet e zemrës dhe ishte kryer në 887 persona. Thuhet një e treta kishte raportuar se depresioni ishte i vazhdueshëm pas infarkteve të tyre të zemrës.⁽⁷³⁾

Nëse personi ndien qetësi në zemër, ai nuk përballet me depresionin. Ç'është e vërteta, njeriu mund të hasë në shumë gjëra, pasi është i ndërgjegjshëm se i përket Zotit! Allahu i Madhërishëm thotë në Kur'an:

“O njerëz, ju ka ardhur këshillë (Kurani) nga Zoti juaj, shërim për zemrat tuaja, udhëzim dhe mëshirë për besimtarët.”⁽⁷⁴⁾

Në këtë ajet, Kur'ani shumë bukur nxjerr në pah sëmundjet emocionale. Nga krejt ajo që u tha shohim se të dy entitetet - materiale dhe shpirtërore - merren parasysh.

74 Junus (10), ajeti 57

XXI. FAMILJA

FOKUSIMI NDAJ FAMILJES ËSHTË obligim i përditshmërisë sonë. Sa herë që t'i hapim sytë do të shohim se gjendemi në mes të familjes. Shohim prindërit duke u kujdesur për ne: nëna kujdeset për nevojat tona imediate, babai për financën e kështu me radhë. Në të shumtën e rasteve ne s'i vërejmë këto, vetëm kur plakemi fillojmë t'i kuptojmë, atëherë kur shohim më shumë rreth gjërave e objekteve që na rrethojnë. Pyetjet e shumta fillojnë nga mosha gjashtëmbëdhjetë vjeç. Në këtë moshë, prindërit i shohim nga një këndvësh-trim tjetër dhe vetëm kur të fillojmë t'i kuptojmë sendet përreth, shohim se në fund të fundit ata nuk janë njerëz pa të meta, që dikur i mendonim si të tillë.

Sido që të jetë, në familje gjithmonë mbretëron një lidhje e veçantë dhe e fortë, kështu që ata prapëseprapë i kemi prindër. Ndonëse nuk janë të përkryer, prapëseprapë ata na duan dhe kështu edhe ne i duam. Pra, ekziston diçka speciale që është lidhja e dashurisë mes prindërve dhe fëmijëve. Siç duket, së fundmi kemi filluar ta humbim disi këtë lidhje të dashurisë. Shumë fëmijë të porsalindur janë të braktisur nëpër rrugë, kanale, spitale apo i gjejnë të vdekur pas një kohe shumë të gjatë. Gjithashtu, shohim djem e vajza të reja duke konsumuar drogë, duke u sjellë në mënyrë të pamoralshme etj. Të gjitha këto vepra vijnë si rezultat i braktisjes së rrugës së drejtë dhe i pasimit të rrugës së keqe, rrugës së djallit. Synimi i burrit dhe i gruas në këtë jetë është karriera, prandaj që të dy dalin për ta arritur këtë karrierë. Në fakt, gratë në përgjithësi janë duke marrë shumë profesione të meshkujve, ndërsa burri ka një problem të madh, pasi për gratë të përshtaturit e punëve të meshkujve është i mundshëm, mirëpo kurrsesi e anasjellta, pra është e pamundur që burri të arrijë atë që e arrin gruaja.

Ja kështu është realiteti; vetëm gratë mund të mbesin shtatzëna dhe të jenë të lumtura kur të lindin fëmijë. Në këtë zhvillim, shohim se grua ja ka harruar apo më mirë të themi, është duke harruar se qëllimi i lindjes së saj ishte që ajo të lindë fëmijë, të kujdeset për familjen e saj, të qëndrojë pranë fëmijëve, që kur t'i kërkojnë ndihmë, ajo t'u dalë në ndihmë. Roli i saj është ai i dashurisë, prandaj është shumë e vështirë t'i themi fëmijës që i është dhuruar çdo komoditet, rehati e një varg shërbëtorësh: nëna të do shumë. Fëmija do të habitet nga kjo thënie, si është e mundur që nëna ta shqiptojë këtë fjali, kur ajo nuk qëndron aspak me fëmijën? Kur dashurojmë dikë, për të edhe flijojmë diçka nga jeta jonë, një pjesë të jetës dhe të gjymtyrëve tona ua kushtojmë atyre që i duam. Familja është gjëja më e shtrenjtë në jetën tonë. Cili është roli dhe pozita që Kur'ani ia ka dhuruar burrit dhe gruas?

“Meshkujt kanë autoritet mbi gratë, meqë Allahu u ka dhënë disa cilësi mbi ato dhe, meqë ata shpenzojnë për mbajtjen e tyre. Gra të mira janë ato të dëgjueshmet, që ruajnë fshehtësitë që ka urdhëruar Allahu. Sa i përket grave që ju i druheni mosbindjes dhe sjelljes së keqe nga ana e tyre, këshillojini, (e, nëse kjo s'bën dobi) mos i pranoni në shtrat dhe (në fund) i rrihni ato (lehtas). Por, nëse ato ju binden, atëherë mos i ndëshkoni më. Allahu, me të vërtetë, është i Lartësuar dhe i Madhëruar!” ⁽⁷⁵⁾

Roli i burrit është që ta mbrojë dhe ndihmojë familjen e tij, ndërsa grua ja të kujdeset për familjen. Gjatë këtij bashkëpunimi shpirtëror, kemi një ndërthurje të përkryer për një familje të përsosur. Pas kësaj, në vazhden e jetës, ballafaqohemi me një mister të mrekullueshëm, i cili është i shpjeguar: ajo fshehtësi është “dashuria”.

Si është e mundur që të martohemi me një person që nuk e dashurojmë? Si mund të lindim fëmijë pa praninë e dashurisë? Dashuria në fakt është një nga shenjat e Allahut. Nëse dy persona martohen pasi duhen me të vërtetë, pa dyshim se shumë të meta do të evitohen, mirëpo nëse në këtë martesë nuk frymon dashuria, atëherë çdo e metë do të jetë pengesë drejt ndërtimit të marrëdhënieve të mira dhe lidhjeve familjare. Pa dyshim, dashuria është parim bazë i një martese të shëndoshë dhe të mirë.

Allahu i Gjithmëshirshëm thotë:

“Dhe një prej shenjave të Tij është që prej jush krijoi për ju bashkëshortet tuaja, që të qetësoheni pranë tyre, duke vënë ndërmjet jush dashuri dhe mëshirë. Me të vërtetë, në këtë ka shenja, për njerëzit që mendojnë.” ⁽⁷⁶⁾

Cili është roli i muslimanes si nënë?

“Nënat le t’u japin gjë fëmijëve të tyre dy vjet, për ata që duan t’ia plotësojnë dhënien e gjirit. Babai i fëmijës ka për detyrë, sipas mundësisë së tij, që t’i sigurojë si duhet ushqim dhe veshmbathje. Nuk ngarkohet askush përtej mundësisë që ka: nëna le të mos dëmtohet për shkak të fëmijës së saj e as babai të mos dëmtohet për shkak të tij. Edhe trashëgimtari ka të njëjtat detyrime për të gjitha këto. Por, nëse pas këshillimit, ata vendosin me pëlqim të ndërsjellë që ta ndajnë fëmijën nga gjiri, kjo nuk është gjynah për ata. Po ashtu, nuk është gjynah për ju nëse doni t’i gjeni fëmijës suaj ndonjë mëndeshë, me kusht që t’ia jepni atë që e keni menduar, sipas rregullave. Ta keni frikë Allahun dhe dijeni se Allahu i sheh mirë të gjitha punët që bëni ju.” ⁽⁷⁷⁾

76 Er-Rum (30), ajeti 21

77 El-Bekare (2), ajeti 233

Do të kisha pasur dëshirë që të tërheq vëmendjen e lexuesit, kur flitet për gjidhënien dhe përkujdesjen ndaj foshnjës. Në fakt, si nëna jemi të porositura që periudha e gjidhënies dhe e kujdesit për foshnjën duhet të numërojë tridhjetë muaj, këtu kam për qëllim shtatzëninë, gjidhënien dhe kujdesjen ndaj fëmijës, kjo është vërtetë një çështje me rëndësi të cilës duhet t'i kushtojmë rëndësi. Për këtë kemi edhe porosinë kur'anore:

“Njeriun e kemi porositur të jetë i sjellshëm ndaj prindërve të vet. Nëna e mbart atë me mund dhe me mund e lind. Ai mbartet dhe ushqehet me gji për tridhjetë muaj dhe, kur arrin në moshën e burrërisë e i mbush dyzet vjet, ai thotë: “O Zoti im! Më frymëzo që të të falënderoj për begatitë që Ti më ke dhënë mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, me të cilat Ti do të jesh i kënaqur! Më dhuro pasardhës të mirë! Tek Ty kthehem i penduar dhe Ty të dorëzohem!” ⁽⁷⁸⁾

Pas kësaj periudhe, shohim se fëmija ka krijuar lidhje shumë të fortë me nënën; edhe nëse shkon në çerdhe, ai do të kthehet te nëna duke qenë tejet i vetëdijshëm mbi pozitën e saj në jetën e tij. Pas arritjes së këtij sukcesi, a mundet nëna të mendojë që të merret me një aktivitet tjetër apo me gjëra të tjera? Gjithmonë është e mundshme dhe e arritshme një gjë e tillë, ajo mund të ushtrojë ndonjë detyrë tjetër, teksa fëmija është në çerdhe apo më vonë kur të vazhdojë mësimet.

Nga kjo që thamë nuk duhet kuptuar nënçmim i rolit të nënës e në asnjë mënyrë ulje e vlerës së gruas. Në fakt, kam parë shumë fëmijë me të meta që janë braktisur nga nënat e tyre që në lindje. Ata kanë një kërkesë të vazhdueshme drejt njohjes së shkaqeve dhe arsyeve përse janë braktisur nga nënat e tyre? Kjo ndjenjë

e mospranimit dhe e refuzimit të atyre me të meta, formon në ta një ndjenjë lakmie e i bën të sillen në formë të palakmueshme. Shkaku përse veprojnë në këtë mënyrë është kërkitimi i dashurisë së humbur që kurrë nuk do gjendet. Ata mundohen që boshllëkun dhe zbrazëtirën e tyre ta mbushin me gjëra materiale a pronësi të skajshme, duke u shoqëruar me shumë njerëz dhe prapëseprapë shohim se kurrë nuk do t'u mjaftojnë.

Çfarë kuptojmë me shtëpinë ideale në një familje muslimane, duke u bazuar në mësimet kur'anore? Babai shkon në punë, ndërsa nëna kujdeset për fëmijët kur janë të vegjël. Nuk është sakrificë të qëndrosh në shtëpi dhe të kujdesesh për fëmijët. Për gratë që thonë se kanë nevojë të kalojnë kohë edhe me veten e tyre apo nuk dëshirojnë të jenë të izoluara në shtëpi, apo siç thonë disa prej tyre se pas gjithë atyre viteve studim e arritje të gradës së fakultetit ndihen se po humbasin potencialin e tyre në shtëpi dhe nuk janë të gatshme për t'u bërë nënë. E njëjta gjë ndodh edhe me mashkullin që thotë se ka dëshirë të jetojë një jetë të mirë, të shëtisë gjatë ditës dhe natës dhe nuk është i gatshëm të formojë familje.

Të kesh familje është shumë me rëndësi, ku dy gjinitë janë të pjekur e të vetëdijshtë mbi përgjegjësitë e ndryshme, si lindja e fëmijëve. Kjo është edhe arsyeja se përse Kur'ani porositi që mashkulli duhet të paguajë dhuntinë (mehr) dhe kurrsesi nuk duhet të martohet nëse nuk është në gjendje t'ia japë gruas këtë dhuratë. Disa njerëz e marrin këtë sikur mashkulli paguan çmimin për gruan, kjo nuk është ashtu; në fakt, mashkulli duhet të jetë në gjendje ta ushqejë familjen në mënyrë që ta zotërojë atë. Nga kjo shohim përsëri balancën e bukur duke bashkërenditur jetën tonë sipas roleve që luajmë në familje e në shoqëri, pra si është e mundur të bëhemi shtetas të mirë kur nuk tregohemi prindër të mirë dhe të sjellshëm?

Jeta vazhdon dhe dalëngadalë fëmijët rriten e bëhen mjaft të pjekur që të fillojnë familjet e tyre. Tashmë roli i prindërve ndryshon, pasi që i kanë udhëzuar fëmijët e tyre në moshën madhore. Në këtë çast çdo gjë ndryshon, tani është koha kur fëmija duhet të luajë rolin e tij drejt prindërve. Është një rol i bamiresisë dhe i mirënjohjes:

“Zoti yt ka urdhëruar, që të mos adhuronit askënd tjetër përveç Atij dhe, që të silleni mirë me prindërit. Nëse njëri prej tyre ose të dy arrijnë pleqërinë te ti, mos u thuaj atyre as “uh!”, mos i kundërshtoj, por drejtoju atyre me fjalë respekti. Lësho para tyre krahët e përuljes prej mëshirës dhe thuaj: “O Zoti im, mëshiroji ata, ashtu siç më kanë rritur, kur unë isha i vogël!”⁽⁷⁹⁾

Po ashtu edhe në kaptinën Lukman, Allahu xh.sh. thotë:

“Ne e kemi urdhëruar njeriun që t’i nderojë prindërit e vet. Nëna e ka mbartur atë, duke duruar mundim pas mundimi, e ndarja e tij (nga gjiri) është brenda dy vitesh. Ne i thamë atij: “Bëhu falënderues ndaj Meje dhe prindërve të tu! Tek Unë do të ktheheni të gjithë.”⁽⁸⁰⁾

Në të vërtetë ky është një urdhër që duhet ta zbatojmë së pari ndaj Krijuesit, duke qenë mirënjohës dhe falënderues ndaj Tij e më pas ndaj prindërve. Falënderimi në këtë rast përfshin bamiresinë - si në fjalë, ashtu edhe në vepra. Pasi që të kemi arritur këtë sukses, çdo gjë është plotësuar me një ajet shumë të bukur kur’anor, të cilin duhet ta shqiptojmë në moshën detyruese, duke e falënderuar Allahun për të mirat që na ka

79 El-Isra (17), ajeti 23-24

80 Lukman (31), ajeti 14

dhuruar dhe të kërkojmë nga Ai që fëmijët tanë t'i begatojë me drejtësi e respekt. Allahu xh.sh. thotë:

“Njeriun e kemi porositur të jetë i sjellshëm ndaj prindërve të vet. Nëna e mbart atë me mund dhe me mund e lind. Ai mbartet dhe ushqehet me gji për tridhjetë muaj dhe, kur arrin në moshën e burrërisë e i mbush dyzet vjet, ai thotë: “O Zoti im! Më frymëzo që të të falënderoj për begatitë që Ti më ke dhënë mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, me të cilat Ti do të jesh i kënaqur! Më dhuro pasardhës të mirë! Tek Ty kthehem i penduar dhe Ty të dorëzohem!”⁽⁸¹⁾

Pasi të jetë kuptuar dhe shqiptuar kjo lutje kur'anore, njeriu ka vënë në ekuilibër jetën e tij në përputhje me mësimet kur'anore.

81 El-Ahkaf (46), ajeti 15

XXII. PËRGJEGJËSIA INDIVIDUALE

SHPESHHERË MUNDOHEMI T'I PËRLIGJIM gabimet e gjynahet duke u shfajësuar se jemi qenie njerëzore e si rrjedhojë konsiderohemi të gabueshëm apo nganjëherë kemi një demonstrim të mirë të të ashtuquajturës keqardhje ndaj vetes, duke arsyetuar se shkak i këtij veprimi apo i atij mëkati ishte lëndimi nga familja apo si rezultat se dikush na zemëroi dhe me këtë humbëm edhe barazpeshën e gjendjes shpirtërore e kështu me radhë. Pyetja që duhet të shtrojmë është se a jemi përgjegjës për veprat tona? A mund ta fajësojmë dikë tjetër për veprat tona të liga? Ta shohim çfarë thotë Kur'ani në lidhje me këtë:

“Çdo njeri është peng i veprave të veta” ⁽⁸²⁾

Duke u bazuar në ajetin kur'anor, shohim se përgjegjësinë e mbart vetë ai që e ka kryer e askush tjetër. Në rastin e kundërt, po qe se bazohemi në atë se çdo person i lindur në një familje të mirë duhet të jetë i mirë dhe çdo person i lindur në një familje të keqe duhet të rezultojë si i keq, këto janë koncepte frojdiste dhe pa dyshim se nëse besojmë në këto koncepte dhe paragjy-kime të gabuara, do të ikim nga përgjegjësia individuale. Kur ta kuptojmë se secili person është përgjegjës për veprat e tij dhe në Ditën e Gjykimit do të japë llogari para Krijuesit të tij për të gjitha veprat dhe punët e bëra në këtë botë, ajo është dita kur ne bëhemi drejtues në kabinën e jetës.

Mirëpo, le ta pranojmë si të tillë. Ne jemi qenie humane dhe si rrjedhojë, bëjmë gjynahe e jemi të gabueshëm. Prandaj, çfarë ndodh kur bëjmë gjynah? Ne pendohemi tek Allahu sinqerisht e nuk i përsërisim, pasi Allahu është falës dhe fal. Ja se ç'thotë Krijuesi i universit:

82 El-Muddeththir (74), ajeti 38

“Kush punon vepër të keqe ose e ngarkon veten me gjynahe, pastaj kërkon falje prej Allahut, do të gjejë se Allahu është Falës e Mëshirëplotë. Kush bën gjynah, ai ia ka bërë shpirtit të vet. Allahu është i Gjithëdijshtëm dhe i Urtë.”⁽⁸³⁾

Ç’është e vërteta, kur bëjmë gjynahe, vërejmë se ne jemi keqbërës. Me këtë kuptojmë edhe realitetin elementar që nëse veprojmë mirë, do të jemi përfitues të së mirës, por në qoftë se veprojmë keq, pa dyshim se pasojat e veprave të shëmtuara do t’i vuajmë ne, pasi ato do të jenë kundër nesh. Allahu i Madhërishëm thotë në lidhje me këtë:

“Kush bën mirë, e ka për vete e kush bën keq, e bën kundër vetes; e në fund do të ktheheni (të gjithë) te Zoti juaj.”⁽⁸⁴⁾

Pasi që të jetë thënë e vepruar çdo gjë, pavarësisht se na pëlqeu apo jo, e besojmë apo jo, përfundimi ynë do të jetë kthimi tek Allahu dhe në ditën e ringjalljes pjesët e trupit do të dëshmojnë kundër nesh, me fjalë të tjera, çdo organ i trupit tonë do të dëshmojë për veprat që ka kryer e nga kjo skenë njeriu do të habitet. Allahu i Plotfuqishëm, duke e përshkruar këtë, thotë:

“Sot Ne do t’ua vulosim atyre gojët e do të Na flasin duart e tyre dhe do të dëshmojnë këmbët e tyre për atë që kanë bërë.”⁽⁸⁵⁾

Pas gjithë kësaj që mësuam nga ajetet e lartpërmendura, të mendojmë sërish mbi përgjegjësitë individuale që mbajmë mbi supe karshi Allahut, familjes, shoqërisë e vetes, sepse jemi

83 En-Nisa (4), ajetet 110-111

84 El-Xhathijeh (45), ajeti 15

85 Jasini (36), ajeti 65

përgjegjës para Zotit për veprat tona, para të afërmeve për mirëqenien e tyre materiale e shpirtërore, para shoqërisë për drejtësi dhe para vetes që të pastrojmë shpirtin:

“Për shpirtin dhe për Atë që e ka përsosur, duke ia bërë të njohur atij të keqen e të mirën! Vërtet, kushdo që e pastron shpirtin, do të shpëtojë, ndërsa kushdo që e shtyp atë (me punë të këqija), do të dështojë.”⁽⁸⁶⁾

A mund ta imagjinojë ndokush një botë ku çdo individ do të ishte në gjendje ta kuptonte faktin bazë të së mirës dhe të së keqes? Në cilin vend ka qenie njerëzore që e kanë kuptuar përgjegjësinë e tyre drejt Krijuesit për çdo punë të bërë si dhe njohurinë që suksesin themelor ta gjejnë te pastrimi i shpirtit?

XXIII. FRIKA

SECILI PREJ NESH KA frikë, e cila ndryshon varësisht nga aftësitë tona. Fjala vjen, nëse një grua e do bashkëshortin tej mase, ajo do të frikësohet se do ta humbasë. Nëse një person e çmon karrierën e tij apo të saj, ai ose ajo nuk do të jetë në gjendje të bëjë gjumë si duhet, e gjithë kjo vjen si rezultat i frikës se do ta humbë punën ose karrierën.

Kur frikësohemi, bëhemi edhe më të dobët sepse nuk vet-përmbahemi nga emocionet. Nëse mbizotëron frika, atëherë çfarë lypset nga ne që të bëhemi më të fortë? Mënyra më e mirë për këtë do të ishte zëvendësimi i frikës negative me atë pozitive. Kur themi 'frikë negative', kemi për qëllim çdo frikë që lidhet qoftë me njeriun, siç është frika se po humbasim të dashurin apo frika ndaj sendeve e objekteve, fjala vjen se mos do të humbasim paratë, punën, karrierën etj. Kurse sa i përket 'frikës pozitive', kam për qëllim frikën ndaj Krijuesit të gjithësisë. Kur njeriu ia ka frikën Allahut, padyshim se sjellja e administrimi ynë do të jetë e denjë për çdo lëvdatë, pasi duke pasur në mendje frikën ndaj Allahut, jemi të vetëdijshëm 24 orë se Ai është duke na mbrojtur në çdo moment.

Një gjë duhet ta kemi parasysh, kur kemi të bëjmë me frikën ndaj Allahut. Ajo s'duhet kuptuar si diçka tmerruese apo frikësuese. Në të kundërtën, ajo është e vërteta ngase me kuptimin e frikës ndaj Allahut, do të shohim se ajo na sjell më afër kuptimit dhe afrimit të Mëshirës së Tij. Prandaj, me gjithë këtë do të themi: Vepro dhe sillu mirë nga dashuria e respekti për Krijuesin e Mëshirshëm i Cili na ka krijuar, vërtet ky lloj i frikës është i bukur e i ëmbël. Kjo i ngjan shembullit të një nëne të mrekullueshme prej së cilës dëshirojmë të dëgjojmë atë që kërkon ajo. Nga falënderimi dhe mirënjohja ndaj saj, veprojmë gjëra

të mira për hir të saj. Kjo dashuri sjell edhe frikën se mos po bëjmë gjynah. Me të vërtetë Kur'ani flet rreth atyre që ia kanë frikën Allahut e të cilët janë në rrugën e drejtë:

“Faltoret e Allahut i vizitojnë dhe i mirëmbajnë vetëm ata që besojnë Allahun dhe Ditën e Fundit, që falin namazin dhe japin zeqatin e që nuk i frikësohen askujt, përveç Allahut. Sigurisht që këta janë në rrugë të drejtë.”⁽⁸⁷⁾

“Pa dyshim, ata që besojnë dhe punojnë vepra të mira – pikërisht ata janë krijesat më të mira. Shpërblimi i tyre është te Zoti i tyre: kopshtet e Adnit, nëpër të cilat rrjedhin lumenj e ku do të banojnë përherë. Allahu është i kënaqur me ata, por dhe ata janë të kënaqur me Atë. Kjo është dhurata për ata që e kanë frikë Zotin e vet.”⁽⁸⁸⁾

Nga ajetet e mësipërme pamë se ky ishte grupi i njerëzve të cilët do të shpërblehen me Xhennete nga Allahu i Madhërishëm. Me të vërtetë, Ai ishte i kënaqur me ta dhe për këtë do të hyjnë në Xhennet. Ky ishte shembulli i bukur i miratimit të zëvendësimit të frikës negative me atë pozitive.

87 Et-Teubeh (9), ajeti 18

88 El-Bejjineh (98), ajetet 7-8

XXIV. VUAJTJA DHE LUMTURIA

JAM RRRITUR DHE EDUKUAR me bindjen se çdo person duhet ta mbajë kryqin, kështu që nëse një grua është martuar me një burrë të cilit i pëlqen konsumimi i pijeve alkoolike, konsiderohej fat i keq për të; mu për këtë arsye nevojitej bartja e kryqit. Por a duhet të pranojmë vuajtjen si pjesë të jetës? A jemi lindur për të vuajtur? A mund ta gëzojmë lumturinë? Të gjitha këto pyetje sillen në mendjen tonë, mirëpo duke lexuar Kur'anin dhe duke kuptuar domethënien e tij do kuptojmë se nuk është aspak e nevojshme mbajtja e kryqit apo e gjërave të tjera.

Në fakt, lumturia është garanci për besimtarët. Megjithatë, për të arritur lumturinë, nevojitet edhe kuptimi i domethënies së vuajtjes. Cilat janë shkaqet që shpiejnë në vuajtje e cilat janë metodat efikase për ta mënjanuar atë, që të bëjmë jetë të lumtur e të hareshme? Gjithsesi duhet ditur se vuajtja është dy llojesh:

1) Vuajtje e shkaktuar nga vetë njeriu: ajo është si rezultat i punëve dhe i veprave tona të këqija. Allahu xh.sh., në lidhje me këtë lloj të vuajtjeve, thotë:

“Çdo e mirë që të gjen ty o njeri, prej Allahut është, kurse e keqja që të godet, është prej vetes sate. Ne të kemi sjellë ty (o Muhamed) si të Dërguar për të gjithë njerëzimin. Allahu mjafton për dëshmitar.” ⁽⁸⁹⁾

‘Kush bën një të mirë, do të ketë shpërblim më të mirë se ajo. Ndërsa ai që bën një të keqe, do të dënohet vetëm aq sa e meriton vepra e tij. ⁽⁹⁰⁾

89 En-Nisa (4), ajeti 79

90 El-Kasas (28), ajeti 84

“Shkatërrimi në tokë dhe në det është shfaqur si pasojë e punëve të këqija të njerëzve, kështu që (Allahu) do t’i bëjë “të shijojnë” pjesë nga ajo që kanë punuar, me qëllim që ata të kthehen (në përmirësim).” ⁽⁹¹⁾

E mira vjen nga Allahu xh.sh., kurse e keqja vjen si rezultat i veprave tona të liga. Nuk është e mundur që Allahu xh.sh., i Cili është Krijuesi ynë, të dërgojë për ne gjëra të këqija. Më saktë do të thoja se ne jemi ata të cilët vetes ia sjellim gjëra të tilla duke zgjedhur rrugë të shtrembra, duke vepruar punë të shëmtuara etj. Ky është edhe shkaku se pse meritojmë të dënohemi; në fakt, dënimi është një mëshirë nga Allahu xh.sh. se vetëm në këtë mënyrë do të jemi në gjendje t’i korrigjojmë gabimet tona dhe t’i mënjanojmë rrugët e shtrembra, pra dënimi na qenka mëshirë nga Allahu xh.sh. duke na bërë me dije se kemi bërë gjynah. Si mund t’i kapërcejmë e t’i mposhtim vuajtjet që si personazh kryesor kanë vetë njeriun? Për t’i mundur vuajtjet dhe mundimet e tilla duhet të jemi në gjendje t’i pastrojmë zemrat nga të gjitha mendimet dhe qëllimet e këqija. Nga ne kërkohet që doemos ta pastrojmë veten nga punët që i bëjmë qëllimisht; jemi të informuar se mundësia për të bërë një gabim është më e lehtë, mirëpo për të do të mbajmë përgjegjësi, ndërsa Allahu nuk do t’i falë ata që veprojnë keq qëllimisht. Lidhur me këtë, Allahu xh.sh. thotë:

“Allahu nuk ju dënon nëse betoheni pa qëllim, por ju dënon për atë që vendosni në zemrat tuaja. Allahu është Falës i madh e i Butë.” ⁽⁹²⁾

91 Er-Rum (30), ajeti 41

92 El-Bekare (2), ajeti 225

Për çdo vepër tonën, duhet ta pyesim veten se ç'motiv dhe arsye fshihet pas saj. Nëse shohim se vepra që do bëjmë nuk ka motive të mira, atëherë menjëherë duhet të vendosim të mos e kryejmë. S'ka dyshim se një eksperiment i tillë kërkon punë, mirëpo me ndihmën e Allahut mund të arrihet edhe suksesi. Vetëm atëherë kur ta pastrojmë veten tonë, do të jemi në gjendje të jetojmë në paqe dhe nuk do të vuajmë asnjëherë. Duhet ta dimë se çdo gjë që arrin lartë doemos duhet të zbresë dhe në bazë të asaj që mbjellim edhe do të korrim.

2) Periudha e sprovave: Gjatë kësaj periudhe, duhet të mësojmë se si të bëhemi modest e të përlulur; të qëndrojmë të durueshëm dhe të pathyeshëm në rastin e fatkeqësive. Allahu xh.sh. thotë në ajetin vijues:

“Sigurisht që Ne do t’ju provojmë me frikë dhe uri, me dëmtim të pasurisë, të njerëzve dhe të të lashtave! Prandaj, përgëzoji të duruarit, të cilët, kur i godet ndonjë fatkeqësi thonë: “Të Allahut jemi dhe vetëm tek Ai do të kthehemi! Ata do të shpërblehen me bekim dhe mëshirë nga Zoti i tyre; ata janë në rrugën e drejtë!” (93)

Gjithsesi do të sprovohemi me pasurinë që kemi; kjo është e vetmja mënyrë për të mësuar se, në fund të fundit, vetëm Allahu është i Përkryer dhe vetëm atëherë do të jemi më të durueshëm, më të fortë. Sprovat e tilla do të na mësojnë të themi me zemër: “Të Allahut jemi dhe vetëm tek Ai kthehemi!” Si mund ta kapërcejmë periudhën e dytë, atë të sprovave?

Rreth moshës dyzet vjeçare, kemi të bëjmë me një periudhë testesh dhe sprovash të ndryshme. Në kuptimin e plotë të fjalës, jeta duket përtej kontrollit tonë. Çdo gjë që kemi në pronësi,

do të testohet. Forca jonë do të ngarkohet deri në shkallën më të lartë. Është një periudhë e paracaktuar nëpër të cilën do të kalojë çdo njeri. E vetmja metodë për ta kapërcyer këtë fazë të sprovave është pajisja me besim të fortë në Allahun e Madhërishëm. Vetëm besimi mund të na mbajë në rrugën e drejtë. Është shumë e lehtë të veprojmë mirë, kur çdo gjë në rrugën tonë ecën mirë, mirëpo a do të jemi në gjendje ta mbajmë drejtësinë edhe atëherë kur çdo gjë është duke shkuar kundër nesh? A mund të hyjmë mes bamireshve edhe kur s'kemi para? A do të jemi në gjendje të qëndrojmë të durueshëm kur bota përreth nesh është e ndarë në shumë sosh? A mund t'i kuptojmë të tjerët kur nuk kuptojmë çfarë ndodh rreth nesh? Nëse pasojmë rrugën e babait të profetëve, Ibrahimit (a.s.) do shohim se gjatë gjithë kohës, Allahu na ka nën kujdesin e Tij dhe pavarësisht nga gjendja në të cilën gjendemi, në asnjë mënyrë nuk duhet ta humbim shpresën, pasi humbja e shpresës konsiderohet edhe humbje e besimit.

“Ibrahimi tha: “E kush mund ta humbë shpresën nga mëshira e Zotit të vet, përveç atyre që janë të humbur”?!” ⁽⁹⁴⁾

Tashmë, pasi e kemi kuptuar domethënien e vuajtjes dhe llojet e saj, është mëse e mundur ta kapërcejmë atë duke u ngjitur përtej saj. Pyetja tjetër është: Si të bëhemi të lumtur? Ç'duhet bërë për të arritur gëzim dhe lumturi?

Përgjigja më e lehtë ndaj pyetjes së shtruar është domosdoshmëria e të bindurit dhe nënshtruarit dëshirës së Allahut. Nënshtrimi nuk do të thotë të besojmë në fat e të themi: “të bëhet ç'të bëhet”. Nënshtrim apo bindje ndaj Allahut është kur të kryejmë punët dhe obligimet tona çdo ditë, kur të qëndrojmë në rrugën e drejtë të udhëzuar (nevoja për ta kënduar Suren

el-Fatiha është shumë e qartë). Pasi kjo të ketë zënë vend në praktikën tonë, menjëherë do të jemi në gjendje që nga fjalori ynë ta asgjësojmë një folje. Ajo është: dua! Sa herë që përsërisim foljen ‘dua’, ‘dëshiroj’, vërejmë se nuk e kemi kuptuar foljen tjetër ‘i nënshtrohem, i bindem Atij që më ka krijuar’. Nëse i nënshtrohemi Allahut, do të shohim se Ai na dhuron vetëm atë që është e mirë për ne dhe do të na mbrojë nga të gjitha cytjet e Shejtanit, qofshin ato të dukshme apo të fshehta. Me të mbaruar së përmenduri foljen ‘dua’ apo ‘dëshiroj’ do të jemi të gëzuar, të lumtur dhe mirënjohës ndaj të mirave të Krijuesit.

Me arritjen e kësaj pozite të këndshme, bëhemi shumë të pasur, sepse ndihemi të lirë dhe të qetë; së këndejmi do të bëhemi zotërues në tokë së bashku me njerëzit përreth nesh. Allahu xh.sh. thotë:

“Sa për ata që besojnë dhe nuk e molepsin besimin e tyre me padrejtësi (idhujtari), pikërisht atyre u takon siguria dhe ata janë të udhëzuar.”⁽⁹⁵⁾

“Allahu u ka premtuar atyre prej jush, që besojnë dhe që bëjnë vepra të mira, se do t’i bëjë mëkëmbës në Tokë²²⁴, ashtu si i ka bërë ata para tyre dhe që do t’ua forcojë fenë e tyre, me të cilën Ai është i kënaqur dhe që frikën do t’ua shndërrojë në siguri. Le të më adhurojnë Mua e të mos Më shoqërojnë asgjë (në adhurim). Sa për ata që, pas kësaj, mohojnë (besimin), pikërisht ata janë të mbrapshtët.”⁽⁹⁶⁾

Kur njeriu ka udhëzimin e vërtetë, me këtë arrin edhe një shkallë të sigurisë, e cila arrihet duke vepruar punë të mira. Allahu na ka premtuar se do të na dhurojë forcë dhe siguri, atëherë

95 El-En’am (6), ajeti 82

96 En-Nur (24), ajeti 55

kur Atij nuk ia përshkruajmë asnjë shok. Po, mund të jemi të lumtur dhe nuk po flas për lumturi afatshkurtër, e cila zgjat një ditë apo më shumë. Unë jam duke folur për lumturinë, e cila bëhet pjesë e zemrës së njeriut. Çfarë ndodh më tej, kur lumturia bëhet pjesë e zemrës? Nëse dikush lëndohet, është shumë e lehtë për të që ta falë lënduesin. Një fuqi e brendshme e përshkon njeriun duke e bërë të qëndrojë gjithmonë kundër veprave të këqija; do të bëhet i mëshirshëm, i drejtë e në të njëjtën kohë edhe i devotshëm. Vetëm në këtë çast njeriu mund të kuptojë këto dy fjalë kur'anore: 'Allahu është Zoti ynë'. Allahu xh.sh. thotë:

“Me të vërtetë, atyre që thonë: “Zoti ynë është Allahu”, e pastaj vazhdojnë të vendosur në rrugën e drejtë, do t’u zbresin engjëjt (para vdekjes) e do t’u thonë: “Mos u frikësoni dhe mos u pikëlloni! Dhe gëzojuni Xhenetit që ju është premtuar. Ne jemi mbrojtësit tuaj në jetën e kësaj bote dhe në botën tjetër. Atje do të keni çfarë t’ju dëshirojë zemra dhe çfarë të kërkon, dhuratë e pasur prej një Zoti Falës dhe Mëshirëplotë!” ⁽⁹⁷⁾

“Pa dyshim, ata që thonë: “Zoti ynë është Allahu!” dhe pastaj qëndrojnë në rrugën e drejtë, nuk do të kenë arsye për t’u frikësuar e as për t’u dëshpëruar (kur t’u vijë vdekja). Ata do të jenë banorë të Xhenetit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë, si shpërblim për atë që kanë punuar”. ⁽⁹⁸⁾

Po, këto fjalë të bukura mbajnë çelësin e dyerve të lumturisë, në fakt ato paraqesin falënderimin e njeriut ndaj ekzistencës së Zotit, Madhësisë, Bujarisë dhe Mëshirës së Tij, me çka njeriu ndihet i sigurt se Krijuesi, Allahu i Madhërishëm është i mirë.

97 Fussilet (41), ajeti 30-32

98 El-Ahkaf (46), ajetet 13-14

XXV. DURIMI (SABRI)

DURIMI ËSHTË NJË VEÇORI e domosdoshme për njeriun, jo vetëm për një ditë, por ai kërkohet në çdo orë të ditës. Kemi njerëz të cilët janë më të durueshëm sesa të tjerët, mirëpo nganjëherë të gjithë jemi të shtyrë deri në kufijtë tanë dhe kjo është koha kur problemi më i madh gjen hapësirë mes nesh. Në këto rrethana duhet të tregohemi shumë të fuqishëm, mirëpo këtu nuk kërkohet fuqi fizike, por fuqia e brendshme e njeriut: durimi. Lukmani i urtë, birin e tij e këshilloi me porosinë siç vijon:

“(Kujtoje) kur Lukmani i tha të birin, duke e këshilluar: “O djali im, mos i shoqëro Allahut asgjë (në adhurim)! Pa dyshim, idhujtaria është një padrejtësi shumë e madhe”⁽⁹⁹⁾

Përparësia numër një është që Allahut kurrë dhe asnjëherë të mos i ngjisim shok, Allahu nuk i falë ata të cilët i shoqërojnë. Atij të dytë, prandaj ky gjynah nuk falet. Më pas Lukmani i urtë vazhdon:

“O djali im, s’ka dyshim se edhe nëse ajo (vepra) peshon sa kokrra e lirit, e të jetë e fshehur në rrasë guri, ose në qiej apo në tokë, Allahu do ta sjellë atë, se Allahu është i butë dhe hollësisht i informuar”.⁽¹⁰⁰⁾

Nga ajeti kur’anor mësojmë se duhet të vetëdijësohemi për veprat që bëjmë në këtë botë, pasi ato nuk mund t’i fshihen të Madhit Allah. Lukmani e këshillon të birin që të jetë i vetëdijshëm në të gjitha kohërat:

99 Llukman (31), ajeti 13

100 Po aty, ajeti 16

“O djali im, edhe veprën e rëndë sa kokrra e sinapit që ndodhet në shkëmb, në qiej apo në tokë, Allahu do ta nxjerrë në shesh. Me të vërtetë, Allahu njeh mirë çdo imtësi dhe i di të gjitha fshehtësitë”. ⁽¹⁰¹⁾

Tani vëmendja i është kushtuar namazit, duke e urdhëruar për punë të mira dhe duke e ndaluar nga veprat e shëmtuara. Lukmani ka përmendur edhe durimin, duke na e bërë të ditur se me durim mund t'i bëjmë ballë çdo fatkeqësie, pavarësisht se çfarë është, ndaj duhet të qëndrojmë të fortë dhe të vendosur.

“Mos i trajto njerëzit me nënçmim dhe mos ec në tokë me mendjemadhësi, se Allahu nuk i do mendjemëdhenjtë e mburracakët! Ec me kujdes e i përmbajtur dhe fol me zë të ulët; se zëri më i vrazhdë është zëri i gomarit”! ⁽¹⁰²⁾

Duhet ta kemi parasysh se në çastin kur mësojmë se si të bëhemi të durueshëm, do të mësojmë se të ecurit me kryelartësi është i ndaluar, mbi të gjitha, ne jemi të informuar nga ajeti i lartpërmendur se Allahu nuk i do mendjemëdhenjtë dhe ata që lavdërohen. Maturia gjithashtu është cekur në këtë varg kur'anor, prandaj jemi të porositur siç u porosit i biri i Lukmanit që doemos të ulim zërin kur të flasim, pasi zëri i gomarit është më i larti e më i egri.

Fatkeqësisht, kemi një grup njerëzish, të cilët sapo arrijnë autoritet e pozita të larta, e shfaqin atë duke e ngritur zërin. Të paktë janë ata që veten e njohin si gomar. Të sjellim disa fjalë të mençura, pasi që urtësia nuk plakët. Të shohim se ç'ndodh në botën e amshueshme me ata që duruan? Allahu xh.sh. thotë:

101 Llukman (31), ajeti 17

102 Po aty, ajetet 18-19

“Por Allahu do t’i ruajë ata nga tmerret e asaj Dite e do t’u japë shkëlqim dhe gëzim dhe, për durimin e tyre, Ai do t’i shpërblejë me Xhenet dhe petka të mëndafshta. ⁽¹⁰³⁾

Duke bërë sabër, do të shohim se në Ditën e Llogarisë, do të jemi në pozitë të gëzimit dhe të haresë, meqenëse gëzimin nuk mund ta ndijojmë në esencën e tij, në Kur’an na është përshkruar ngjashmëria e një kopshti ku në të, përveç gjërave të tjera, do të vishemi edhe me mëndafsh.

103 El-Insan (76), ajetet 11-12

XXVI. VDEKJA

ËSHTË FJALA PËR JETËN tonë të përditshme. Çdo ditë që lëmë pas, na çon një hap më pranë vdekjes, ndaj edhe duhet të përgatitemi për këtë udhëtim. Në këtë situatë të veçantë, nuk ka nevojë për pasaportë, rroba të udhëtimit apo plaçka personale, ndonëse konsiderohet prej udhëtimeve më të rëndësishme. Në këtë udhëtim nuk ka fare dyshim, dhe ai do të na shpierë te porta e botës së ardhshme. Ajo që duhet t'ia kemi frikën është se bota e ardhshme dallon nga kjo në të cilën jetojmë, pasi në botën e amshueshme s'ka më vdekje, ajo është e përjetshme, ndaj dhe duhet të përgatitemi sa më parë për një rrugëtim kaq të rëndësishëm. Ç'është vdekja? Allahu thotë në ajetin vijues:

“Allahu ua merr shpirtat atyre që u ka ardhur çasti i vdekjes dhe atyre që nuk kanë vdekur, por që janë në gjumë. Pastaj Ai ndal shpirtin e atij që i është caktuar vdekja, ndërsa të tjerëve ua lë deri në një kohë të caktuar. Me të vërtetë, këto janë shenja për njerëzit që mendojnë.” ⁽¹⁰⁴⁾

Bazuar në ajetin kur'anor dhe mësimet islame, vdekja është gjendje e shkurtër, kur shpirti braktis trupin për një kohë relativisht të shkurtër, dhe kjo i ngjason plotësisht gjumit. I vetmi dallim në mes gjumit të natës dhe gjumit të vdekjes qëndron në atë se gjumi i natës zgjat tetë orë, ndërsa ai i vdekjes zgjat disi më shumë. Nga kjo mund të themi se vdekja është një periudhë kalimtare ndërmjet dy formave të të ekzistuarit. Çdo njeri ka dy jetë; e para është jeta e kësaj bote, që ndryshe quhet edhe jeta kalimtare, ndërsa e dyta është jeta e amshueshme, të cilën e quajmë edhe jetë të përjetshme.

Ç'bart njeriu me vete ditën kur shpërngulet në botën e amshueshme, ditën kur vdekja i troket në derë e i sjell lajmin se tani i ka ardhur exheli dhe çdo gjë ka mbaruar? Ja çfarë thotë Allahu i Madhërishëm lidhur me çfarë bart njeriu me vete për në botën e ahiretit:

“Ditën, kur Ne do t’i shkulim malet, do ta shohësh tokën të zhveshur dhe do t’i tubojmë të gjithë njerëzit, pa lënë askënd prapa. Ata do të sillen të radhitur para Zotit tënd (e do t’u thuhet): “Tashmë Na erdhët, ashtu siç ju krijuam herën e parë, ndonëse ju (o jobesimtarë) pretendonit se nuk do t’ju caktonim një takim (ringjalljen)”. Dhe Libri (i veprave të tyre) do t’u vihet përpara, e do t’i shohësh gjynahqarët se si do të tmerrohen nga ato që gjenden në të dhe do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër që nuk paska lënë asnjë vepër të madhe apo të vogël pa e shënuar atë”. Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë punuar. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” ⁽¹⁰⁵⁾

“Atë Ditë njerëzit do të paraqiten grupe-grupe, që t’u tregohen veprat e tyre: kush ka bërë ndonjë të mirë, qoftë sa një thërmijë, do ta shohë atë, e kush ka bërë ndonjë të keqe, qoftë sa një thërmijë, do ta shohë atë.” ⁽¹⁰⁶⁾

I vetmi bagazh që njeriu do ta mbartë me vete ditën kur t’ia dorëzojë shpirtin Krijuesit janë veprat, të mira apo të këqija. Dita e llogarisë është dita në të cilën të gjithë njerëzimi do të dalë para Krijuesit për të dhënë llogari e pa dyshim se aty do të ketë fitim dhe humbje. Për ata që punuan dhe bënë vepra të mira, Allahu ka përgatitur kopshtet e Xhennetit dhe në të do

105 El-Kehf (18), ajetet 47-49

106 Ez-Zelzeleh (99), ajetet: 6-8

të hyjnë të përgëzuar, ndërsa për ata që bënë vepra të këqija dhe Allahut i bënë rival, të tillët do të gjejnë atë që Allahu u ka premtuar e ai është Xhehenemi, vendi i krijuar nga zjarri dhe në të do të digjen. Lexues të dashur, Xhenneti dhe Xhehenemi janë të vërtetë. Ata janë të përhershëm; nuk ka tallje e as kthim mbrapa. Të gjithë kemi një jetë për ta jetuar në tokë. Duhet të thellohem mbi këtë dhe të kryejmë vetëm punë e vepra të mira. Tashmë kemi një alternativë për të zgjedhur, prandaj nga ne pritet që të zgjedhim rrugën e drejtë. Lexuesi do të kishte pyetur se ç'duhet vepruar për të qenë nga grupi i xhennetlinjve, që do ta gëzojnë parajsën?

Allahu xh.sh., në lidhje me këtë, thotë:

“O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe çdo njeri le të shikojë se ç’ka përgatitur për të nesërmen! Kijeni frikë Allahun, sepse Ai di çdo gjë që bëni ju!” ⁽¹⁰⁷⁾

Të nderuar lexues, receta për të hyrë në Xhennet është shumë e thjeshtë; të lexojmë nga një ajet kur'anor për çdo ditë, të falemi në kohë, të orvatem që çdo ditë të bëjmë vepra e punë të mira. Allahu është shumë i drejtë e na do shumë, Ai nuk kërkon nga ne të pamundurën. Ajo që Allahu kërkon prej nesh është që të bëhemi të mirë e të sjellshëm, e pasi të kemi ndryshuar dhe të jemi bërë njerëz të mirë, do të jemi ne ata që përfitojmë nga këto cilësi. E tillë është Madhëria e Allahut.

Përfundimi

KUR'ANI ËSHTE LIBRI I fundit i shenjtë, i zbritur Muhammedit (a.s.) nga Allahu i Madhërishëm, përmes engjëllit Xhibril (a.s.). Mesazhi i Tij i zbritur 1418 vite më parë zotëron aftësi po aq të freskët zbatimi dhe realizueshmërie, i cili do të vazhdojë gjër në ditën e fundit, atë të shkatërrimit të kësaj gjithësie. Është mesazh i dashurisë, i udhëzimit dhe me të zbriti edhe drita. Allahu xh.sh. thotë:

“O njerëz! Me të vërtetë, juve ju ka ardhur një provë bindëse (Muhamedi a.s.) nga Zoti juaj dhe ju është zbritur një Dritë e dukshme (Kurani).”⁽¹⁰⁸⁾

Drita e udhëzimi i Allahut shpalosen vetëm kur fjalët e Kur'anit zbatohen në përditshmërinë tonë. Për këtë, Allahu xh.sh. thotë:

“me të cilin Allahu i drejton ata që ndjekin pëlqimin e Tij, në rrugën e shpëtimit, i nxjerr nga errësira në dritë me lejen dhe vullnetin e Vet dhe i shpie në rrugën e drejtë.”⁽¹⁰⁹⁾

Vetëm përfytyroni sikur të gjendeshit në një vend të errët, në një dhomë të panjohur e plotësisht pa dritë, dikush me kujdes lëviz nga e djathta apo nga e majta, tjetri nuk di se ç'të veprojë, nuk di se çfarë e pret, kjo pastaj shpie në shqetësim dhe ankth, prej të cilit njeriu mund të rrëzohet e ta pësojë. Kështu e ka jeta, shumë shpesh nuk e dimë ç'hap duhet të marrim dhe nëse ndjehemi të ngecur, mund të shkojmë edhe më tutje duke prishur jetën! Mirëpo, duke lexuar Kur'anin, pajisemi me dritën që na mundëson shikimin e jetës së dhomës:

108 En-Nisa (4), ajeti 174

109 El-Maideh (5), ajeti 16

“O ju (ithtarë të Librit) që besuat (në Musain dhe Isain), ruajuni Allahut dhe besoni në të Dërguarin e Tij (Muhamedin), se Ai do t’ju dhurojë pjesë të dyfishtë nga mëshira e Vet, do t’ju japë dritë, me ndihmën e së cilës do të ecni dhe do t’ju falë; Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë.” ⁽¹¹⁰⁾

Drita e cekur në ajetin e lartpërmendur është një dritë e cila sa më shumë që njeriu ta lexojë Kur’anin, aq më tepër e gjen të forcuar. Është dritë që na siguron mundësinë të shikojmë gabimet tona. Kur njeriu ta zotërojë këtë dritë dhe të jetë në gjendje t’i shohë gabimet, ajo e ndihmon t’i ndreqë ato dhe t’i zëvendësojë me vepra të mira. Më pas, në mënyrë graduale mësohemi që sa më pak të përfshihemi në gjynahe, pasi rruga që na pret është pastruar mjaft.

Jemi këtu që shpirtrat tanë ta ndiejnë Zotin sikurse ta kishin parë Atë dhe kjo do të ndodhë kur të dëshmojmë. Në momentin e dëshmisë, do të qarkullojmë rrugës së devotshmërisë që më pas vijon:

Devotshmëria të shpie në Lumturi
Lumturia të shpie në Kërkimfalje
Kërkimfalja në Dashuri
Dashuria në Dhënie
Dhënia në Pranim
Pranimi të shpie në Hare
Hareja në Vlerësim
Vlerësimi në Mirëkuptim
Mirëkuptimi të shpie te Krijuesi
Krijuesi, Një dhe i Vetmi.

110 El-Hadid (57), ajeti:28

*Punimet dhe
hulumtimet e autores*

THE ROAD TO PEACE

Research:

WHAT THE QUR'AN SAYS ON:

The Creation Of The Human Being
The Creation Of The Devil
The Creation Of The Heavens and The Earth
The End Of The World
The Prophet Ibrahim
Human Behaviour And Its Consequences

VOLUME I

Men and Women
This Scripture
Its Understanding
Prayers
Charity
Believers

VOLUME II

BIBLIOGRAFIA:

Al-Quran, English translation of the meaning and commentary, by Abdullah Yusuf Ali, King Fahd Holy Quran Printing Complex, Mushaf Al-Madinah An-Nabawiyah, 1410 H.

Honey and Health, Laurie Croft, 1987 Thorsons P.G. Great Britain.

The Concise Oxford Dictionary, Sixth Edition, 1976

The New Encyclopedia Britannica, 15th Edition, 1983, U.S.A.

Shorter Encyclopedia of Islam, 4th impression, 1995, E. J. Brill.

RRETH AUTORES

Angela Milo (Hajjah Liza Abdullah) u lind më 18 Qershor 1951 në Angerola, (Napoli) të Italisë. Autorja ka shkruar librin “Rruga drejt pages” si dhe punime tematike nga Kur’ani Fisnik, të cilat më vonë u botuan në dy vëllime, me titull: “Çfarë flet Kur’ani në lidhje me...?”

Ajo tani jeton në Shah Alam të Malajzisë me bashkëshortin e saj, si dhe tre fëmijët.

DY FJALË PËR BOTUESIN

QENDRA PËR AFTËSIM PROFESIONAL “INVESTIMI NË TË ARDHMEN (INTA)”

Organizatë e vlerave të mirëfillta shoqërore

Organizata joqeveritare *“Investimi në të ardhmen (INTA)”* është organizatë jofitimprurëse dhe jopolitike. Ajo është formuar me iniciativën e një grupi të rinjsh të qytetit të Skënderajt që punon për ngritjen dhe zhvillimin e jetës së të rinjve të këtij qyteti, në veçanti dhe të rinisë kosovare, në përgjithësi. Veprimtaria e organizatës përqendrohet në implementimin e projekteve, qëllimi i të cilave është siguri i një rinie të shëndoshë, avancimi i saj drejt përgatitjes profesionale dhe pajisja e saj me kulturë morale e humane, me edukatë të mirëfilltë, me ndershmëri dhe tolerancë, që janë elementet thelbësore për zhvillimin cilësor dhe progresiv të proceseve shoqërore në qytetin tonë.

Aftësimi profesional dhe përgatitja e gjithanshme e rinisë, si bartëse e flamurit të krenarisë së një populli, kultivimi i vlerave shpirtërore, etike dhe kombëtare, ngritja e tolerancës dhe mirëkuptimit mes të rinjve, në veçanti dhe njerëzve, në përgjithësi, do të luanin një rol të rëndësishëm për ruajtjen e identitetit të të rinjve nga devijimet dhe deformimet që e cenojnë dinjitetin e krijesës njerëzore dhe e dëmtojnë zhvillimin normal të shoqërisë. Në këtë drejtim, *“Investimi në të ardhmen (INTA)”*, angazhohet për rizgjim të brezit të ri dhe aktivizimin e mundësive rinore, si bazë për suksesin e proceseve pozitive në shoqëri, duke punuar për jetësimin e programeve dhe zbatimin e metodave efektive, konform trendeve bashkëkohore për reformimin e statusit të të riut.

“Investimi në të ardhmen (INTA)” mëton se do të realizojë:

- ◆ kurse të lëmenjve të ndryshme;
- ◆ trajnime, seminare dhe ligjërata;
- ◆ debate dhe tribuna të hapura;
- ◆ publikimin e revistave dhe broshurave;
- ◆ ekskursione dhe kampingje;
- ◆ aktivitete kreative kulturoro-arsimore;
- ◆ aktivitete të ndryshme për mbrojtjen e ambientit;
- ◆ gara me karakter sportiv dhe aktivitete të tjera argëtuese.

Avancimi dhe edukimi i mirëfilltë i të rinjve, përmes organizimit të trajnimeve, kurseve dhe seminareve me karakter edukativo-arsimor, do të ketë rëndësi të madhe për aftësim profesional të tyre, duke marrë parasysh nivelin e arsimimit në qytetin tonë.

Aktivitetet informative dhe edukative për parandalimin e sëmundjeve ngjyëse, të prostitucionit, të narkomanisë, të alkoolizmit dhe të dukurive të tjera negative, prezente në shoqërinë tonë, janë të domosdoshme për vetëdijesimin mbi aspektin negativ në shëndetin e tyre.

Inkurajimi i të rinjve për diskutimin e çështjeve në interes të tyre do të realizohet me anën e organizimit të debateve dhe tribunave të hapura, si dhe me publikimin e revistave dhe broshurave të ndryshme, që kanë të bëjnë me informimin e të rinjve për rolin e tyre në zhvillimin e proceseve shoqërore.

Argëtimi dhe relaksimi planifikohet të bëhet përmes organizimit të kampingjeve të ndryshme, garave sportive dhe aktiviteteve të tjera rekreative.

Stimulimi i punës vullnetare dhe integrimi i grupeve të marginalizuara do të kenë rëndësinë e vet në planin strategjik të organizatës tonë.

“Investimi në të ardhmen (INTA)” angazhohet për bashkëpunim të ndërsjellë me të gjitha organizatat dhe instancat e tjera, të cilat i përshtaten misionit dhe vizionit të formimit të kësaj organizate. Bashkëpunimi i tillë do të ketë si rezultat implementimin e projekteve të përbashkëta në interes të të rinjve.

“Investimi në të ardhmen (INTA)”, me një besim të fortë në integrimin profesional, me një mision udhërrëfyes të mirëfilltë dhe me një orientim të sigurt për arritjen e qëllimeve të parashtruara drejt ngritjes dhe zhvillimit të jetës rinore, pretendon edukimin dhe aftësimin e të rinjve për t'u përballur me sfidat që i presin në të ardhmen.

